

**Załącznik do Uchwały Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle nr XXI/161/15
z dnia 26 listopada 2015 roku**

**Gminna Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
na lata 2016-2020 w Kędzierzynie-Koźlu**

MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KĘDZIERZYNIE-KOŹLU 2015

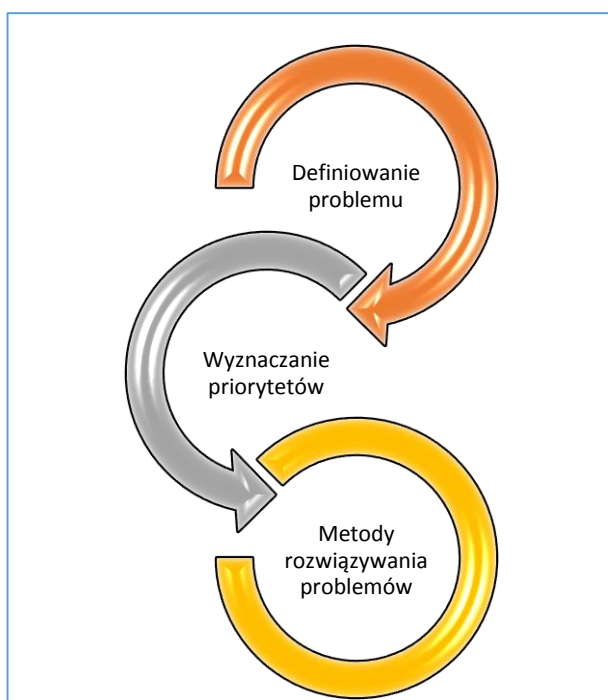
SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	7
1.1 UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII.....	7
1.2 PODSTAWY PRAWNE.....	10
1.3 PODSTAWY PROGRAMOWE	12
1.3.1 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	12
1.3.2 KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	14
1.3.3 SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	19
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	21
2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	22
2.2 DEMOGRAFIA.....	24
2.3 PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	27
2.4 KWESTIA DZIECKA.....	34
2.5 KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	39
2.6 KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE	43
2.7 STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	47
2.8 KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	49
2.9 LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH	51
3. CZĘŚĆ ANALIZY STRATEGICZNEJ	61
3.1 OCENA WDROŻENIA OSTATNIEJ STRATEGII.....	62
3.2 ANALIZA SWOT	66
3.3 ANALIZA METODĄ PARETO – LORENZA.....	72
3.4 KAPITAŁ SPOŁECZNY	74
3.5 PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH	78
4. CZĘŚĆ PROJEKCYJNA.....	84
4.1 MISJA I CELE STRATEGICZNE.....	84
4.2 CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	86
4.3 MONITORING I SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII.....	99
4.3.1 MONITORING	99
4.3.2 TRYB MONITOROWANIA STRATEGII.....	99
4.3.3 METODY REALIZACJI STRATEGII I RAMY FINANSOWE.....	100
4.3.4 BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW	102
5. UWAGI KOŃCOWE	103

Wstęp

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością odnośnie ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które będąc oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji

Diagram nr 1. Proces powstawania strategii

Źródło: opracowanie własne.

planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi

podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje metody ich rozwiązywania.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim, podczas zorganizowanych dwóch sesji warsztatowych, uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji, przedstawiciele organizacji pozarządowych i Kościoła. Mieszkańcy byli włączeni w prace zarówno na etapie diagnozowania problemów

społecznych, poprzez badania ankietowe liderów, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu, w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Zarządzeniem Nr 135/Or/2015 Prezydent Miasta Kędzierzyn-Koźle powołał zespół ds. opracowania projektu gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2020 w Kędzierzynie-Koźlu. W jego skład weszli:

- 1) Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu - Danuta Ceglarek, przewodnicząca Zespołu;
- 2) Kierownik Wydziału Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle - Iwona Szweda;
- 3) po. Kierownika Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle - Beata Kaczyńska-Pogwizd;
- 4) Specjalista ds. współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi - Michał Kuś;
- 5) Kierownik Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle - Elżbieta Fiołek;
- 6) Kierownik Wydziału Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle lub upoważniony przez niego pisemnie pracownik tego wydziału.

Zespół korzystał ze wsparcia eksperta zewnętrznego, który przeprowadził spotkania warsztatowe i ukierunkował prace nad dokumentem.

Diagram nr 2. Fazy powstawania Strategii

Źródło: opracowanie własne.

Dokument ma charakter kilkuletni i jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie

europejskim, ogólnopolskim i samorządowym oraz umożliwi ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Niniejsza strategia została przygotowana w oparciu o następujące zasady:

- planowania strategicznego dokonano w oparciu o obiektywną ocenę społecznego i ekonomicznego charakteru społeczności lokalnej i jej miejsca na mapie regionu;
- powstała w oparciu o diagnozę środowiska lokalnego, w szczególności problemów społecznych i potrzeb mieszkańców gminy;
- odpowiada na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców środowiska lokalnego;
- określone problemy i potrzeby przekładają się na cele strategiczne, cele operacyjne oraz działania;
- uwzględnia lokalne zasoby i możliwości do rozwiązywania problemów;
- dąży do integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- stanowi środowiskowy system wsparcia społeczności lokalnej o charakterze skoordynowanych i interdyscyplinarnych działań aktywizujących środowisko lokalne na rzecz rozwiązywania problemów społecznych;
- zakłada koordynację różnych służb i partnerów społecznych oraz usług socjalnych, a także poprawę ich efektywności;
- zakłada współpracę, partnerstwo, współdziałanie oraz wspólną pracę różnych służb i specjalistów w celu osiągnięcia trwałych rezultatów;
- posiada kompleksowy charakter rozwiązań uwzględniający pełen wachlarz działań pomocowych na rzecz osób/rodzin potrzebujących, rozpoczynając od profilaktyki, a kończąc na resocjalizacji;
- opiera się na stałej zawodowej kadrze uwzględniając współpracę z wolontariuszami oraz lokalnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi;

- zakłada systematyczny monitoring i ocenę efektywności podejmowanych działań i jest dokumentem otwartym, podlegającym aktualizacji jej celów i zadań;
- uwzględnia aktywną politykę społeczną – europejski model społeczny;
- jest zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- jest zharmonizowana z europejskimi, krajowymi, wojewódzkimi i lokalnymi dokumentami strategicznymi;
- jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do wdrażanych wcześniej programów z zakresu zagadnień problematyki społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych składa się z czterech zasadniczych części.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczna zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, a także analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (lokalni liderzy, mieszkańcy).

Część analizy strategicznej zawiera ocenę wdrożenia poprzedniego dokumentu strategicznego, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także prognozę problemów społecznych na najbliższy okres programowania.

Część projekcyjna zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Zostały one przedstawione w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej wskazano także podmioty realizujące strategię i współdziałające w celu jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań oraz przedstawiono informacje na temat sposobu wdrożenia strategii i prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu został przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Niniejsza część zawiera zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne uwarunkowania tworzenia dokumentu.

1.1 UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. „Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, inne natomiast pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne oraz stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których polityka społeczna czerpie wartości są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe czy poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej wolnej od zagrożeń i problemów społecznych to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. W pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu – od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli oraz polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna jako przewodnik, czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dążenie do wypełnienia standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a także stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej rzeczą oczywistą i zrozumiałą jest to, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia i niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród wspomnianych problemów natomiast te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu, termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu można go natomiast zdefiniować jako

sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest to główne przesłanie niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.2 PODSTAWY PRAWNE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 16b ust. 1 i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych Gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Na treść i realizację strategii mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2015 roku, poz. 163);
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2013 roku poz. 594 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 roku poz. 721 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. z 2011 roku Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2012 roku poz. 1356 z późn. zm.);

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2012 roku poz. 124 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2005 roku Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz.U. z 2015 roku, poz. 332);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. z 2015 roku, poz. 581 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2015 roku, poz. 149 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2011 roku Nr 43, poz. 225 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (tj. Dz. U. z 2006 roku Nr 94, poz. 651 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2014 roku poz. 1118 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 513 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 114 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 859);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 583 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (tj. Dz. U. z 2014 roku poz. 121 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 748);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2013 roku poz. 966 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 121);

- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (tj. Dz. U. z 2014 roku poz. 150);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz. U. z 2014 roku poz. 382).

Podczas realizacji strategii spodziewana jest również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

1.3 PODSTAWY PROGRAMOWE

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim oraz gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

1.3.1 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Unijne dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie roku 2020 wyznaczonych zostało 5 celów, które obejmują:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz

- w innowacje powinniśmy przeznaczać (łącznie ze środków publicznych i prywatnych) 3% PKB Unii,
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 roku, 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%),
 - edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lata powinno mieć wykształcenie wyższe),
 - ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 milionów).

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 roku. Komisja Europejska zwraca w nim uwagę na znaczącą rolę, jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii „Europa 2020” w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W obszarze gospodarki społecznej UE zatrudnionych jest około 11 milionów osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. Komisja Europejska zaproponowała w Komunikacie szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działaniami tymi są:

- 1) poprawa dostępu do finansowania realizowana przez:
 - uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (zwanego dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (zwanego dalej EFS);
 - utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych;
 - łatwiejszy dostęp do mikrokredytów,
- 2) poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:
 - zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej;
 - utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji;

- zestawienia dobrych praktyk,
- 3) poprawa otoczenia prawnego zakładająca m.in.:
 - silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych;
 - uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych;
 - zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej.

Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 roku. Komisja podkreśla w nim znaczenie wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto wolontariat przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” (w szczególności do osiągnięcia do roku 2020 docelowej stopy zatrudnienia w UE, wynoszącej 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie

1.3.2 KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku w odniesieniu do poniższych kwestii:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Podkreślona jest rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej, indywidualnej i zinstytucjonalizowanej, oraz zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących na świecie. Na tej podstawie sformułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje, a także propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030, identyfikując wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB w przeliczeniu na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwoli na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dalej ŚSRK 2020) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W dokumencie, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat w celu wzmocnienia procesów rozwojowych. Dokument stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych.

W perspektywie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela,
- rozwój kapitału ludzkiego,
- integracja społeczna,
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,

- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii także przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji

W dokumencie, wobec zidentyfikowania w diagnozie podstawowych problemów związanych z ubóstwem oraz zapisów Strategii Rozwoju Kraju, wskazano zadania które powinny być priorytetowe dla polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, tj.:

- rozwiązania polityki zatrudnienia i wsparcia osób bez pracy oraz wsparcia dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (transfer dochodów, aktywna integracja);
- rozwiązania polityki rodzinnej, które z jednej strony wzmocniają ubóstwo w rodzinach wielodzietnych, a z drugiej – utrudniają podjęcie decyzji o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci (usługi społeczne użyteczności publicznej, polityka mieszkaniowa);
- wyzwania demograficzne i zdrowotne społeczeństwa związane z solidarnością pokoleń (usługi na rzecz dzieci, usługi wobec osób starszych, polityka senioralna).

Na podstawie wskazanych w dokumencie obszarów wyznaczono cel główny, tj. zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Wyznaczono również cele operacyjne:

- cel operacyjny 1: Usługi dla aktywności i profilaktyki – Ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży;
- cel operacyjny 2: Gwarancje dla przyszłości młodzieży;
- cel operacyjny 3: Aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko;
- cel operacyjny 4: Zapobieganie niepewności mieszkaniowej;
- cel operacyjny 5: Bezpieczni, aktywni, potrzebni seniorzy.

Cele te przekładają się na priorytety i obszary poszczególnych działań.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii także przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.3.3 Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Województwa Opolskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015

Strategia Województwa Opolskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015 została przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 2 grudnia 2009 roku – XXXIX/391/2009.

Ze względu na swój dalekosiężny charakter, strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi Gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej planuje działania województwa w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych.

Strategia określa główne działania samorządu województwa z zakresu pomocy społecznej. Misją Strategii Województwa Opolskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015 jest „podnoszenie jakości życia wśród tych mieszkańców regionu, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym”. Celem pośrednim jest stworzenie spójnego systemu realizacji zadań polityki społecznej. Cele strategiczne i operacyjne dla województwa opolskiego w zakresie polityki społecznej są następujące:

1. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.
2. Pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych.

3. Przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków marginalizacji grup społecznych.
4. Zmniejszenie spożycia alkoholu i używania środków psychoaktywnych oraz ograniczanie ich negatywnych skutków wśród mieszkańców województwa.
5. Tworzenie warunków równego dostępu osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego.
6. Podniesienie bezpieczeństwa społecznego i socjalnego wśród osób starszych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii także przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Kędzierzyn-Koźle do roku 2025

Celem nadrzędnym strategii jest wzrost dobrobytu mieszkańców Gminy Kędzierzyn-Koźle w wyniku przyspieszonego rozwoju cywilizacyjnego, przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiskowych dla przyszłych pokoleń. Aby to osiągnąć, należy efektywnie wykorzystywać wewnętrzne atuty Gminy i zwiększać jej atrakcyjność jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej. Równocześnie współpraca z otoczeniem zewnętrznym powinna wzmocnić jakość świadczonych usług na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców przy jednoczesnym zmniejszonym zużyciu wewnętrznych zasobów.

Zakłada się, że w wyniku realizacji założeń strategii Gmina Kędzierzyn-Koźle w 2025 roku będzie gminą:

- **OTWARTĄ** – dobrze powiązaną komunikacyjnie z resztą województwa, zachęcającą do przyjazdu turystów zainteresowanych różnymi formami aktywnego wypoczynku;
- **PRZYJAZNĄ** dla swoich mieszkańców – zapewniając im wysoką jakość życia, a także dla przedsiębiorców – oferując im atrakcyjne warunki prowadzenia działalności;
- **EFEKTYWNIENIE WYKORZYSTUJĄCĄ DOSTĘPNE ŚRODKI NA ROZWÓJ I SPRAWNIE ZARZĄDZANĄ** nie tylko przez władze, ale też społeczność lokalną, która chce uczestniczyć w procesie rządzenia i ma stworzone ku temu odpowiednie warunki;

- **CZYSTĄ EKOLOGICZNIE** – dbającą o atuty środowiska przyrodniczego.

Osiągnięcie nakreślonego powyżej stanu pożądanego będzie możliwe dzięki realizacji celów rozwojowych oraz wyznaczonych na ich podstawie zadań. W niniejszym dokumencie skoncentrowano się przede wszystkim na przełamywaniu barier infrastrukturalnych, społecznych i ekonomicznych, które nie pozwalają na pełne wykorzystanie istniejącego potencjału Gminy i hamują jej rozwój. Przewyciężenie zidentyfikowanych ograniczeń wymaga przy tym koncentracji działań na kluczowych zagadnieniach. Pozwoli to efektywnie rozwiązać istniejące problemy i osiągnąć cel nadrzędny, którym w przypadku każdej jednostki samorządowej jest **wysoka jakość życia społeczności lokalnej**. W strategii wyróżnia się następującą hierarchię celów:

- **cele strategiczne**, wskazujące najważniejsze obszary, których wsparcie jest konieczne dla przyspieszenia rozwoju Gminy;
- **cele operacyjne**, które uszczegółowiają cele strategiczne i są realizowane przez liczne działania i projekty.

Określone **kierunki działań** nie są jednak katalogiem zamkniętym. Należy je traktować jako pewną propozycję – otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej Gminy w perspektywie długofalowej. Ważne jest przy tym, aby nowe inicjatywy realizowane lub wspierane przez Urząd Miasta były w pierwszej kolejności odnoszone do wyznaczonych celów operacyjnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii także przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Kędzierzyn-Koźle położona jest w południowo-wschodniej części województwa opolskiego i zajmuje powierzchnię 123,4 km², co sprawia, że znajduje się na pierwszym miejscu pod względem rozległości zajmowanych terenów w województwie. Położona jest na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych pomiędzy aglomeracjami Górnego i Dolnego Śląska. Połączenie wodne z Europą Zachodnią i Zagłębiem Górnośląskim jest zapewnione poprzez usytuowanie nad rzeką Odrą oraz Kanalem Gliwickim. Znajduje się tutaj jeden z największych portów rzecznych w Polsce. Dodatkowo Gminę przecinają drogi krajowe i wojewódzkie, a także szlak kolejowy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.

Gmina Kędzierzyn-Koźle powstała w 1975 roku z połączenia czterech organizmów administracyjnych: Koźla, Kłodnicy, Kędzierzyna i Sławęcic. Na skutek reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1999 roku stało się miastem powiatowym i pełni funkcję ośrodka administracyjnego. Składa się ono z 16 osiedli: Śródmieście, Pogorzelec, Kuźniczka, Piastów, Blachownia, Lenartowice, Kłodnica, Rogi, Zachód, Południe, Przyjaźni, Cisowa, Sławęcice, Miejsce Kłodnickie, Stare Miasto oraz Azoty.

W Kędzierzynie-Koźlu istotnym uwarunkowaniem jest sytuacja społeczno-gospodarcza oraz potencjał usługowy, w którym funkcjonuje. Charakterystyczny jest tutaj dobrze rozwinięty przemysł chemiczny, posiadający własne zaplecze naukowo-techniczne. Przekształcenia w dwóch największych zakładach przemysłowych, tj. Blachownia Holding S.A. i Zakładach Azotowych Kędzierzyn S.A., doprowadziły do uracjonalnienia lokalnego rynku pracy, a także powstania nisz rynkowych wypełnianych przez miejscowych i zewnętrznych inwestorów prywatnych. Na terenie Gminy znajduje się 6947 podmiotów gospodarczych. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy w 2014 roku wynosiła 2682, a liczba złożonych wniosków o przyznanie lokalu wyniosła 310. W ubiegłym roku Gmina dysponowała 450 lokalami socjalnymi, natomiast 405 osób oczekiwało na przydział mieszkania socjalnego.

Na terenie Gminy funkcjonuje 20 przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach) z 1840 miejscami. Liczba miejsc w placówkach jest wystarczająca do przyjęcia wszystkich dzieci. Odmienna sytuacja jest w żłobkach (zaliczono tu również kluby dziecięce i oddziały żłobkowe w przedszkolach), których na

terenie Gminy jest 6. Dysponują one 290 miejscami, jednak ilość miejsc jest niewystarczająca dla zapewnienia opieki dla 132 dzieci w wieku do lat 3.

Gmina zatrudnia 12 dziennych opiekunów sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3. Osoby te zostały wyłonione w konkursie, który został ogłoszony w ramach realizacji porozumienia nr 106/P/PO/2014 w związku z projektem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu „Powrót do zatrudnienia”. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Tabela nr 1. Wybrane dane statystyczne za lata 2010-2013

Dane	2010	2012	2013	Powiat 2013
Ludność	64 306	63 635	63 194	97 181
Ludność w przeliczeniu na 1 km ²	520	514	511	155
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	107	108	108	107
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54,5	56,7	57,8	56,3
Dochody ogółem budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł)	2874	3370	3243	3221
Wydatki ogółem budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł)	3305	3257	3210	3254
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	4	4	4	4
Lesistość w %	45,0	45,1	45,1	23,4
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	19	10	11	12
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7,8	8,7	8,9	8,0
Procent ludności korzystający z instalacji:				
- wodociągowej	99,0	99,0	99,0	97,5
- kanalizacyjnej	86,1	86,3	87,6	71,2
- gazowej	81,3	82,9	83,0	54,0
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1 692	1 710	1 735	1 451

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy miasta Kędzierzyn-Koźle mają zapewnioną opiekę zdrowotną w 18 ośrodkach zdrowia oraz szpitalu miejskim. Aż ponad 99% mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej, a ponad 87,6% z nich z sieci kanalizacyjnej. Dostęp do gazu sieciowego posiada 83,0% mieszkańców.

Tabela nr 2. Podmioty w rejestrze REGON w 2013 roku

Rodzaj podmiotu	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	9 025	6 947
w tym w sektorze: - rolniczym	202	50
- przemysłowym	847	639
- budowlanym	1 093	777
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności	929	1 099
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	641	733

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W Gminie dominuje sektor przemysłowy i budowlany i tak jak w przypadku aglomeracji miejskich mamy do czynienia ze zdecydowaną koncentracją podmiotów gospodarczych.

2.2 DEMOGRAFIA

Przyrost naturalny decyduje o strukturze demograficznej każdego kraju. Definiuje się go jako różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. Wartość dodatnia oznacza liczbę urodzeń przewyższającą liczbę zgonów, ujemna – sytuację odwrotną. Dynamikę przyrostu naturalnego kształtuje zarówno stopa urodzeń, jak i stopa zgonów.

Ważną przesłanką w rozważaniach nad stanem populacji danego regionu jest obciążenie ekonomiczne. Powiększanie się udziału ludności starej, w większości już nieaktywnej zawodowo, zwiększa stopień obciążenia ekonomicznego ludnością w wieku poprodukcyjnym. Rozmiary depresji demograficznej, jaka trwa w Polsce od

lat 90-tych XX wieku, nie są w pełni uświadomione. Utrzymywanie się bardzo niskiego poziomu urodzeń przy odpływie migracyjnym młodej ludności doprowadziło w 2012 roku do większego obciążenia grupy produkcyjnej ludnością poprodukcyjną niż ludnością w wieku przedprodukcyjnym. Z końcem 2013 roku ludność Gminy Kędzierzyn-Koźle liczyła 63 194 osób, w tym 32 750 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadło średnio 108 kobiet, co jest porównywalne z sytuacją panującą w innych gminach w powiecie.

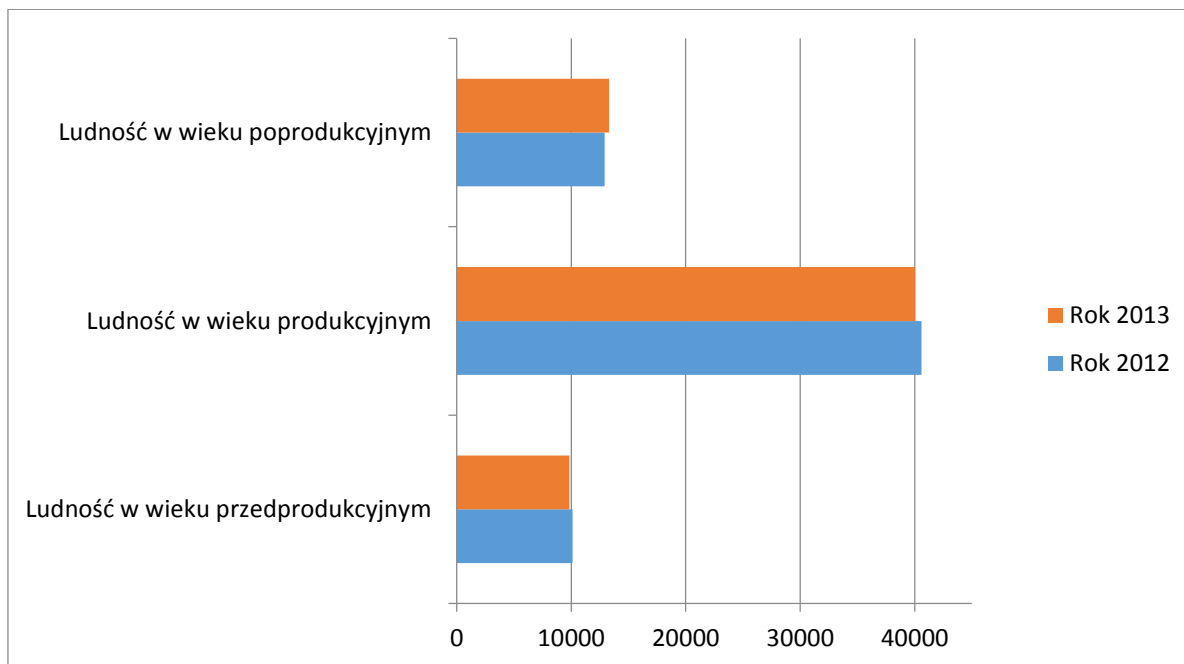
Tabela nr 3. Ludność Gminy Kędzierzyn-Koźle w 2013 roku

Kryterium	Powiat	Gmina	Powiat = 100%
Ludność	97 181	63 194	65,0
w tym: kobiety	50 288	32 750	65,1
Urodzenia żywe	739	489	66,2
Zgony	995	619	62,2
Przyrost naturalny	-256	-130	X
Saldo migracji ogółem	-398	-314	X
Ludność w wieku:			
- przedprodukcyjnym	15 265	9 845	64,5
- produkcyjnym	62 194	40 049	64,4
- poprodukcyjnym	19 722	13 300	67,4

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Szczególną uwagę zwraca ujemne saldo przyrostu naturalnego, zarówno w Gminie, jak i całym powiecie, co jest uwarunkowane migracjami, starzeniem się lokalnej społeczności oraz wyższym wskaźnikiem liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Sytuacja ta będzie determinowała stosunki ludnościowe na terenie Gminy w najbliższych latach.

Wykres nr 1. Struktura ludności Gminy Kędzierzyn-Koźle w latach 2012-2013

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Kędzierzyn-Koźle jest porównywalna zarówno ze strukturą demograficzną województwa, jak i całej Polski i wykazuje tendencję do starzenia się.

Starzenie demograficzne wyrażające się wzrostem udziału ludności w wieku 60 i więcej lat spowoduje osiągnięcie anormalnie wysokiego stanu starości. Proces ten postępować będzie najszybciej w miastach, gdzie w 2020 roku spodziewany jest wzrost udziału ludności starej aż do 29,8%. Około roku 2025 nawet 1/3 ludności Gminy może przekroczyć 60-ty rok życia. Przyczyny postępującego starzenia mieszkańców mogą być następujące:

- niska rozrodczość powodująca brak zastępowalności biologicznej pokoleń, która będzie prowadzić do stałego zmniejszania się udziału najmłodszych grup wiekowych w ogólnym zaludnieniu;
- poprawa warunków bytowych, opieki i profilaktyki zdrowotnej oraz wysokiej świadomości w zakresie własnego zdrowia, co wpływa na stopniowe wydłużanie się czasu trwania życia;
- odpływ ludności z miasta na otaczające je obszary wiejskie;
- odpływ ludności poza granice podregionu w poszukiwaniu pracy, dotyczący głównie ludzi młodych.

2.3 PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2.1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3.1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że pomocy osobom i rodzinom udziela się w szczególności z powodu:

- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu lub narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

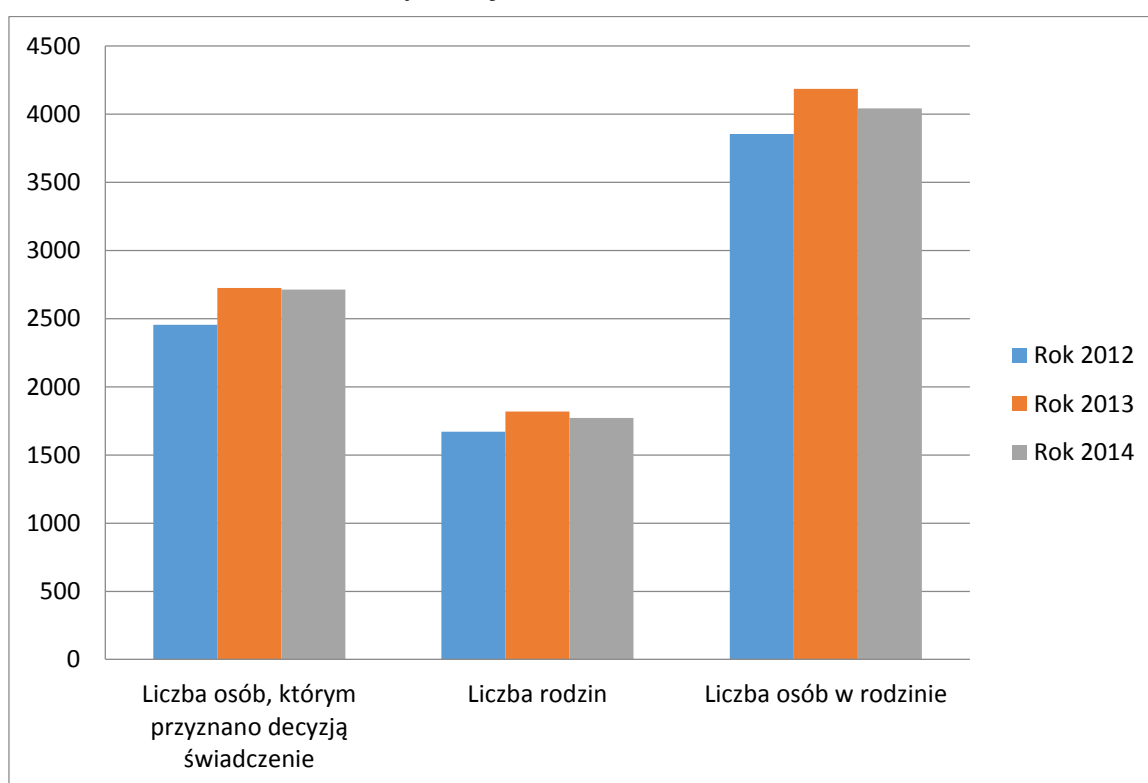
Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej,

- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych),
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym,
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Istotną rolę w działalności jednostki odgrywa praca socjalna, która jest działalnością zawodową, mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Pokonanie trudnych sytuacji życiowych jest możliwe dzięki współdziałaniu beneficjentów z Ośrodkiem. Wyrazem tej współpracy są zawierane kontrakty socjalne. W 2014 roku zawarto ich 123 i dotyczyły łącznie 152 osób w rodzinach.

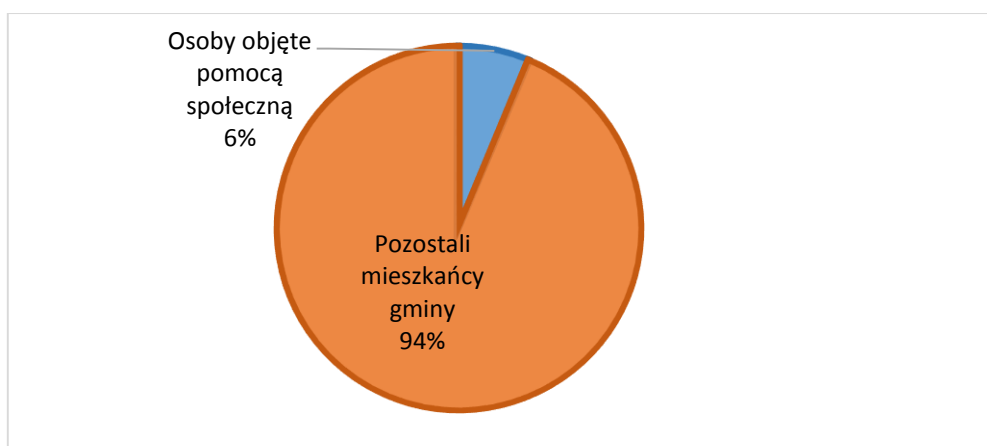
Wykres nr 2. Osoby objęte pomocą społeczną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu w latach 2012–2014

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

W Gminie Kędzierzyn-Koźle na przestrzeni lat 2012-2014 liczba osób objętych pomocą społeczną nieznacznie zmieniała się, osiągając najwyższy poziom w roku 2013.

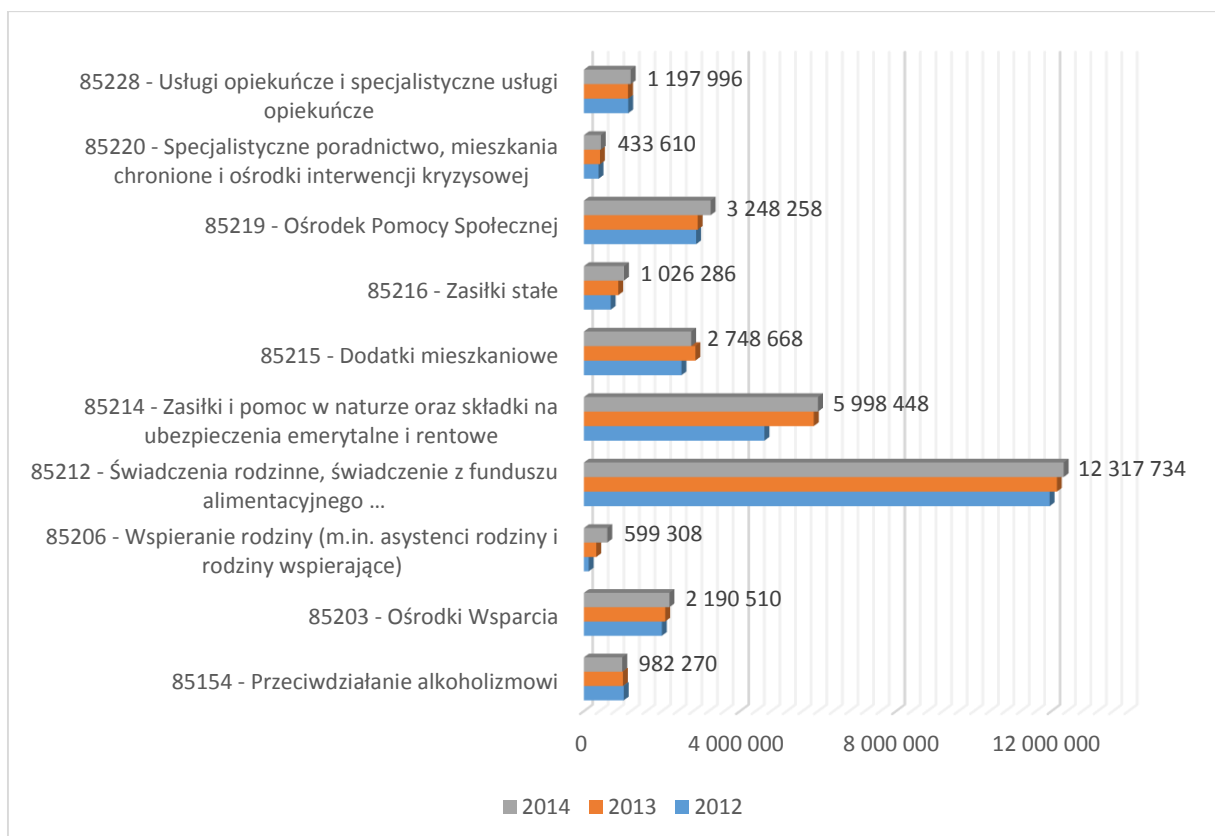
Wykres nr 3. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2014 roku a ludność Gminy

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

W roku 2014 łączna liczba osób w rodzinach, którym przyznano pomoc to 3975. Wskazana liczba korzystających nie w pełni może obrazować skalę lokalnego ubóstwa, należy jednak zwrócić uwagę, że dane odzwierciedlają jedynie osoby korzystające z systemu pomocy.

Wykres nr 4. Środki przeznaczone na najważniejsze typy zadań w latach 2012-2014

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych jakie samorząd przeznacza na realizację zadań z zakresu polityki społecznej, uwzględniając najważniejsze przy wskazaniu kwot za rok 2014. Wykres uszczegóławia poniższa tabela, w której zaprezentowano rozkład kwot pomiędzy zadania w budżecie polityki społecznej.

Tabela nr 4. Środki przeznaczone na najważniejsze typy zadań w latach 2012-2014¹

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	107 313	75 413	69 940
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	1 021 041	998 826	982 270
85203 - Ośrodki Wsparcia	1 996 429	2 083 018	2 190 510
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	122 379	315 761	599 308
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego ...	11 951 182	12 140 082	12 317 734
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej..	104 189	121 855	130 099
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	4 625 373	5 890 779	5 998 448
85215 - Dodatki mieszkaniowe	2 499 892	2 855 707	2 748 668
85216 - Zasiłki stałe	685 441	879 557	1 026 286
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	2 875 591	2 915 224	3 248 258
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	374 981	411 910	433 610
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	1 135 728	1 130 821	1 197 996
85295 - Pozostała działalność	1 653 800	1 682 978	1 828 832
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	342 169	529 812	1 015 617

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

¹ Dane zostały zaprezentowane w PLN.

Szczególną uwagę zwraca tutaj rosnący udział środków na świadczenia pomocy społecznej w środowisku lokalnym. Nie jest to przesłanką do końca negatywną zważywszy na zmieniające się potrzeby społeczne i świadczy o elastyczności systemu.

Tabela nr 5. Wybrane rodzaje pomocy udzielanej rodzinom przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu w latach 2012-2014

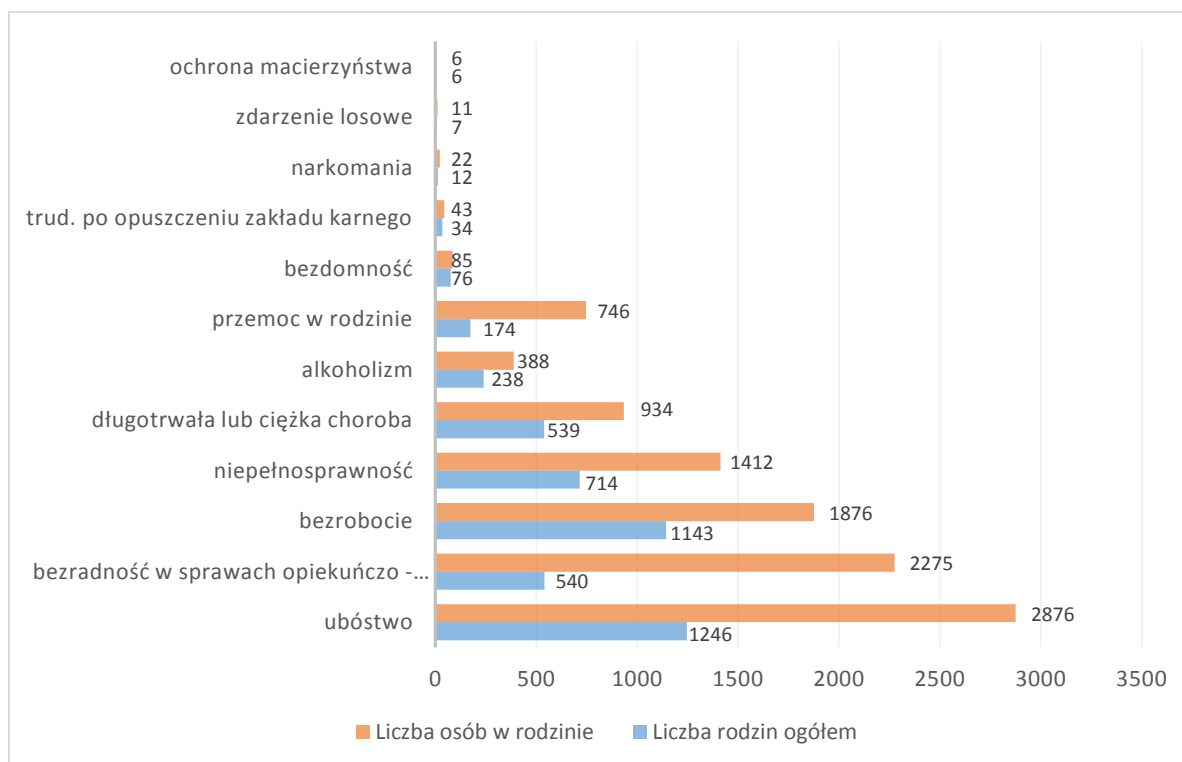
Typ świadczenia	2012	2013	2014
	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
Pieniężne	1 290	1 652	1 591
Rzeczowe	1 401	874	881
Udzielenie porad	2 120	2 311	1 645

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie zdefiniowanego prawnie kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Powody przyznawania pomocy społecznej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu w 2014 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 5. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2014 roku

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej jest ubóstwo i bezrobocie. Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy, problemy te narastają i rodzą kolejne takie jak: ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm i bezradność życiową. Najczęściej w systemie pomocy społecznej mamy do czynienia z osobami oraz rodzinami wieloproblemowymi, (takimi, które korzystają ze wsparcia z przynajmniej dwóch powodów). Wobec nich należy stosować szeroki zestaw instrumentów osłonowo aktywizujących. Wzrasta także liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, co przekłada się na ilość wydanych decyzji administracyjnych w sprawie zasiłku stałego (dla osoby pełnoletniej, legitymującej się umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności). Rośnie także liczba osób, którym przyznano zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności.

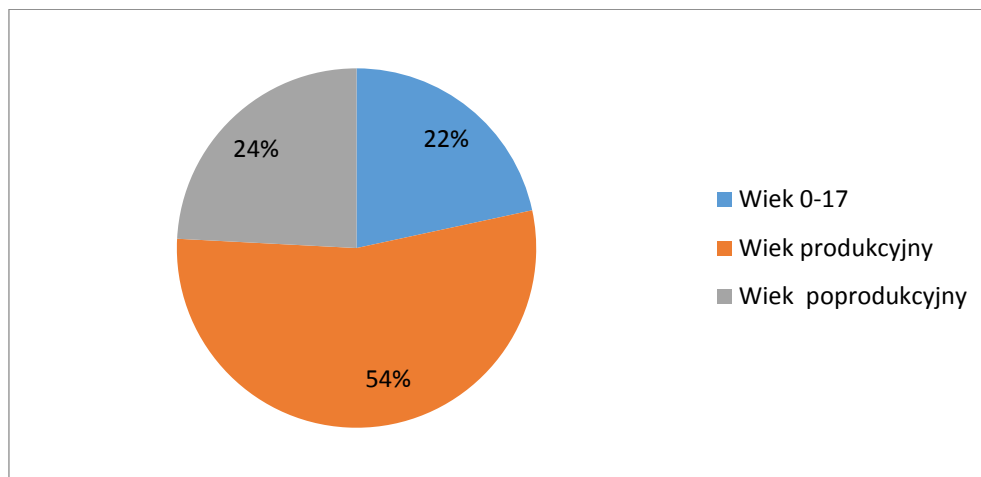
Tabela nr 6. Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej świadczonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Wiek (kobiety)			
0-17	415	472	432
18-59	1 069	1 163	1 118
60 lat i więcej	571	574	576
Wiek (mężczyźni)			
0-17	336	367	341
18-64	764	845	819
65 lat i więcej	298	282	288
Suma	3 453	3 703	3 574

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Odbiorcy systemu wsparcia to przede wszystkim mieszkańcy w wieku produkcyjnym, którzy z różnych powodów nie pozostają w zatrudnieniu. Znaczna liczba osób wskazana w tabeli to dzieci i młodzież - beneficjenci programu dożywiania.

Wykres nr 6. Odbiorcy pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w roku 2014

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Wśród odbiorców systemu pomocy społecznej powyżej 18. roku życia, większość beneficjentów nie pracuje lub pracuje dorywczo, a tylko nieliczni pozostają na emeryturze lub zasiłku dla bezrobotnych. Ważnym elementem systemu wspierającego rodzinę w środowisku lokalnym jest system świadczeń rodzinnych oraz innych form pomocy. Szczegółową charakterystykę świadczeń przyznanych w 2014 roku prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 7. Inne formy pomocy przyznane w Gminie Kędzierzyn-Koźle w 2014 roku

Lp.	Wyszczególnienie – zadania zlecone	Liczba wypłaconych świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń w zł
1	Zasiłki rodzinne	21 049	2 084 486,00
2	Dodatki do zasiłków rodzinnych w tym:	8 652	1 040 342,70
2.1	- urodzenie dziecka	107	107 000,00
2.2	- opieka nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego	223	85 882,70
2.3	- samotne wychowywanie dziecka	1 722	296 460,00
2.4	- kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	1 531	117 440,00
2.5	- rozpoczęcie roku szkolnego	1 359	135 900,00
2.6	- podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	182	15 420,00
2.7	- wychowywanie dzieci w rodzinie wielodzietnej	3 528	282 240,00
3	Świadczenia opiekuńcze w tym:	20 853	4 020 670,00
3.1	Zasiłki pielęgnacyjne	19 376	2 964 528,00

3.2	Świadczenia pielęgnacyjne	1 410	1 026 671,00
3.3	Specjalny zasiłek opiekuńczy	55	28 271,00
3.4	Dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	12	1 200,00
4	Zasiłek dla opiekuna	1181	554 771,40
5	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	352	352 000,00
	RAZEM wydatki na świadczenia społeczne	52 087	8 052 270,10

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Świadczenia rodzinne są jednym z elementów systemu wspomagającego rodzinę. Do innych jego elementów należą m.in. placówki edukacyjne. Kwoty przyznawanych świadczeń nieznacznie się wahają: wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w latach 2012-2013 była na niższym poziomie niż w 2014 roku. Odrębną formą wspomagania rodzin niepełnych jest świadczenie alimentacyjne. Skalę przyznawanych środków prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 8. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w latach 2012-2014

Liczba osób, którym decyzją świadczenia alimentacyjne			Wartość przyznanych świadczeń		
2012	2013	2014	2012	2013	2014
748	755	766	3 356 509	3 400 515	3 381 262

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Najbardziej dotkliwym przejawem wykluczenia społecznego jest bezdomność. W 2014 w Kędzierzynie-Koźlu z tego powodu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu wspierał 76 rodzin, w których przebywało łącznie 85 osób. Łagodzeniem przejawów bezdomności zajmuje się w mieście także Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych „Markot”.

2.4 KWESTIA DZIECKA

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw i wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania

dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostkami organizacyjnymi wykonującymi zadania w tymże zakresie są jednostki wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz inne podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny.

Szczegółnej pomocy wymagają dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej. Poniższa tabela prezentuje zestawienie liczbowe dzieci objętych pieczą zastępczą.

Tabela nr 9. Różnorodne formy pieczy zastępczej w Gminie w latach 2012-2014

Forma pieczy zastępczej	2012	2013	2014
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	103	57	25
Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	3	8	7
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	239	269	231
Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	35	30	30
Liczba rodzin zastępczych	28	8	7
Liczba usamodzielnianych dzieci	75	72	87

Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania przeprowadzona została analiza oparta na odrębnym arkuszu oceny sytuacji dziecka i młodzieży w systemie kształcenia i wychowania.

Zasoby i oferta szkolna

System szkolnictwa w Kędzierzynie-Koźlu jest oparty na 16 szkołach podstawowych, 12 szkołach gimnazjalnych oraz placówkach ponadgimnazjalnych. Do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszcza łącznie 4738 uczniów. Placówki prowadzą dożywianie uczniów, zapewniają dostęp do sieci internetowej i umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej. Szkoły zapewniają ponadto wsparcie logopedy czy pedagoga i oferują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, zajęcia teatralne), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi odbywają się zajęcia wyrównawcze oraz logopedyczne.

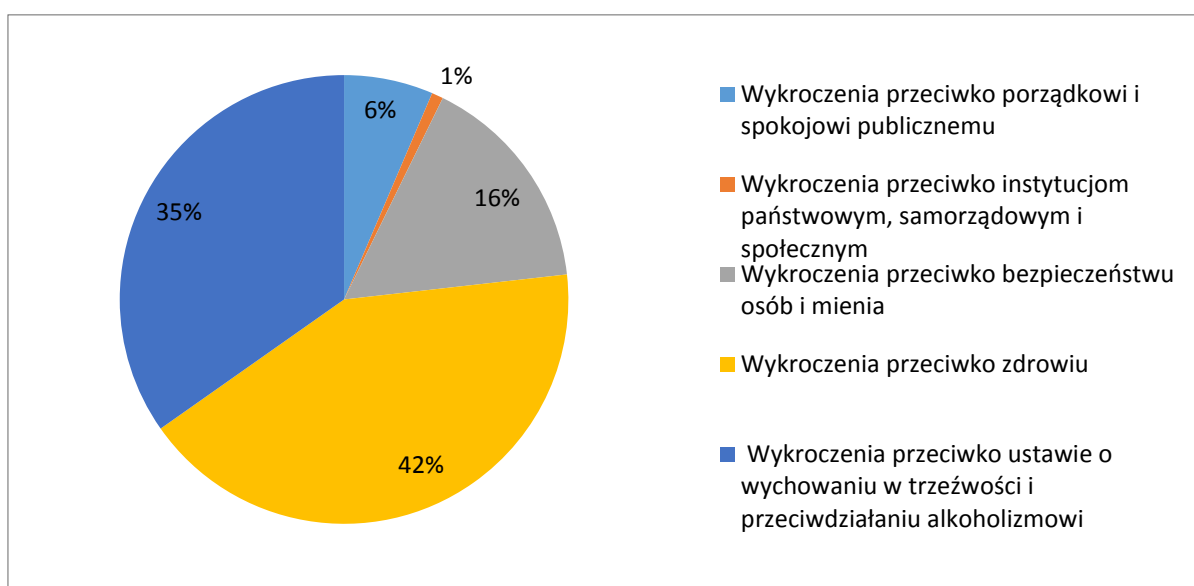
Tabela nr 10. Wybrane dane statystyczne dotyczące edukacji w latach 2010-2014

Rodzaj danych	2010/11	2012/13	2013/14
Placówki wychowania przedszkolnego	22	22	23
w tym: przedszkola	21	21	23
Miejsca w przedszkolach	1 945	1 926	1 976
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	1 886	1 901	1 939
w tym: w przedszkolach	1 861	1 871	1 939
Szkoły podstawowe	16	16	16
Uczniowie szkół podstawowych	3 186	3 022	3 065
Szkoły gimnazjalne	9	11	12
Uczniowie szkół gimnazjalnych	1 995	1 821	1 673
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach:			
- podstawowych	18	19	18
- gimnazjalnych	22	21	21

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, wskazywano głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin oraz dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się m.in. do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej (niewystarczające zainteresowanie dzieckiem ze strony rodziców) i uzależnień rodziców od alkoholu. Ponadto, ankietowani podkreślali znaczenie negatywnych skutków występowania w środowisku uczniów takich problemów, jak agresja i przemoc, uzależnienie od nikotyny i gier komputerowych.

Wykres nr 7. Zestawienie problemów społecznych występujących na terenie szkół oraz w domach rodzinnych uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Placówki prowadzą działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodziców. Określając inicjatywy, które należałoby dodatkowo przeprowadzić na terenie szkół, wskazywano głównie na potrzebę organizowania akcji informacyjnych o szkodliwości palenia papierosów i propagujących zdrowy styl życia, a także o przeciwdziałaniu agresji i niszczeniu mienia. Ponadto, zwraca się uwagę na konieczność pedagogizacji rodziców poprzez pogadanki i prelekcje. Wśród działań profilaktycznych i naprawczych ankietowani wymieniali potrzebę organizowania spektakli profilaktycznych dla uczniów, zwiększenia ilości zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży uzdolnionej sportowo i artystycznie oraz zwiększenia ilości zajęć wyrównawczych.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, niektórzy ankietowani stwierdzili, iż należy rozpoznać potrzeby dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i dostosować ofertę miejscowych instytucji do ich oczekiwań.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na potrzebę zapewnienia uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez bezpłatny dostęp do kół zainteresowań. Bariერą utrudniającą uczestnictwo w oferowanych zajęciach pozaszkolnych i imprezach organizowanych na terenie Gminy są kłopoty z dojazdem. Ponadto, akcentowano potrzebę zwiększenia dostępu do specjalistów (logopeda, psycholog, stomatolog), zintensyfikowania działań profilaktycznych w obszarze uzależnień (alkohol, nikotyna) oraz agresji i przemocy.

Obok placówek szkolnych, istotną rolę w kształtowaniu wsparcia dla dziecka i rodziny pełnią cztery placówki wsparcia dziennego, z których korzystało w ostatnich latach około stu podopiecznych oraz asystentura realizowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu. Potrzeba zapewnienia opieki dzieciom i młodzieży pozbawionym opieki rodzicielskiej uzasadnia konieczność zatrudnienia kolejnych asystentów rodziny. W wyniku przystąpienia do konkursu organizowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pod nazwą „Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na rok 2015 – Asystent Rodziny i Koordynator Rodzinnej Pieczy Zastępczej”, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu otrzymał dotację na dofinansowanie wynagrodzeń asystentów rodziny. Dzięki dotacji możliwe było zatrudnienie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu – oprócz trzech już pracujących asystentów rodziny – czwartego asystenta.

Wzrasta liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, w których małoletni są pozostawieni w środowiskach patologicznych, gdzie narażone jest ich życie i zdrowie, a także prawidłowe funkcjonowanie w dorosłym życiu. Niepokojący jest fakt, że problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych dotyczy w znacznej części młodych, niezaradnych życiowo matek, wywodzących się z rodzin dysfunkcyjnych, które nie mając dobrych wzorców z własnych rodzin, wchodzą

w kolejne, nietrwałe związki. Takie rodziny muszą zostać objęte wsparciem asystentów rodziny oraz rodzin wspierających bowiem pozostawienie rodzin bez pomocy może skutkować odbieraniem dzieci z rodzin biologicznych i umieszczaniem w pieczy zastępczej. Zadania te (zatrudnianie kolejnych asystentów rodziny, współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej) wiązać się będą ze wzrostem wydatków na kadrę oraz opłatę za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

W ocenie kadry Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, rośnie zapotrzebowanie na poradnictwo specjalistyczne, a jego zasięgiem objęta jest coraz większa liczba osób. W związku z tym należy rozważyć zwiększenie obsady kadrowej zajmującej się udzielaniem pomocy w tej formie oraz tworzyć przyjazne warunki do powstawania żłobków i innych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w Gminie, bowiem w obecnym stanie rzeczy istniejące placówki nie zabezpieczają potrzeb wszystkich dzieci (liczba miejsc w placówkach ciągle jest zbyt mała).

2.5 KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

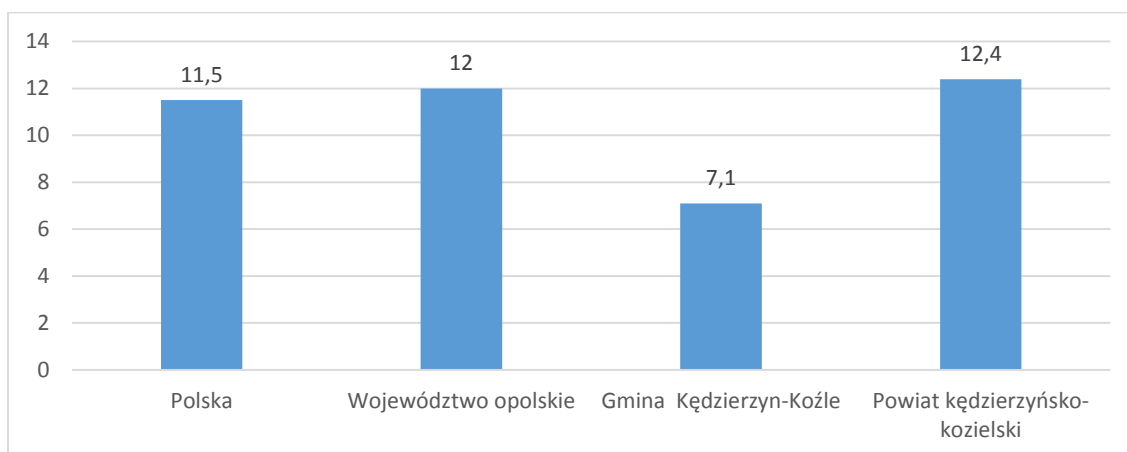
- dezintegracji rodziny;
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny;
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie

pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

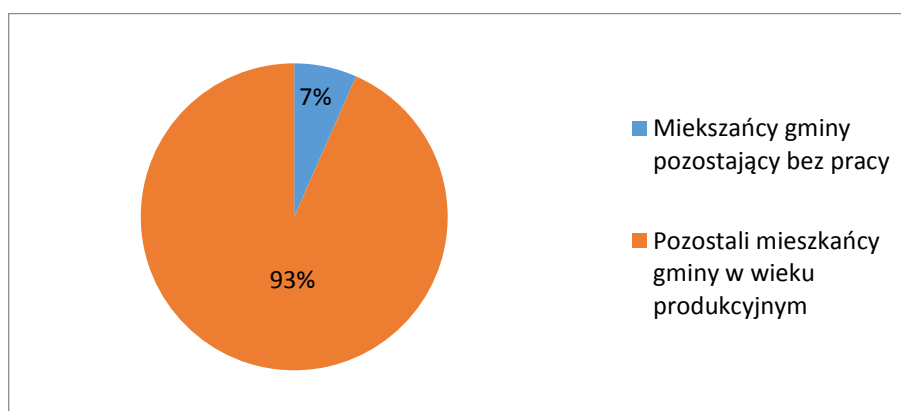
Wykres nr 8. Stopa bezrobocia na koniec 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, że Gmina cechuje się niższą stopą bezrobocia w porównaniu z powiatem i krajem.

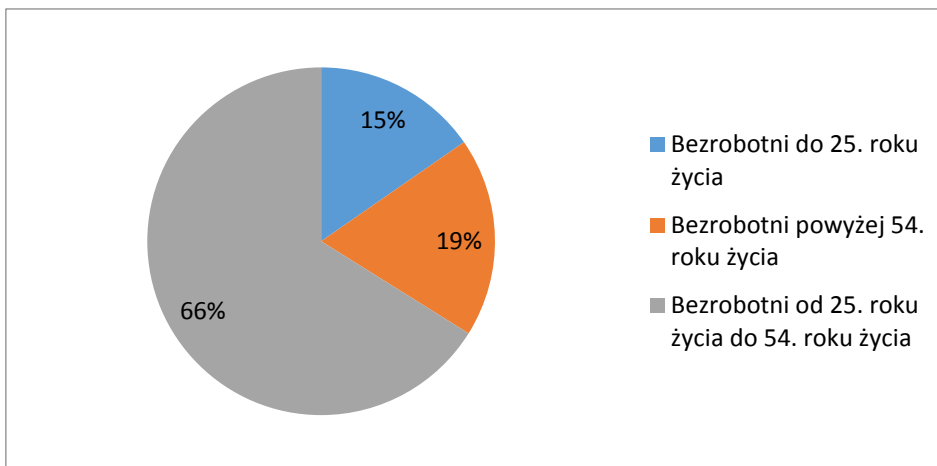
Wykres nr 9. Bezrobotni w 2014 roku w zestawieniu z pozostałymi mieszkańcami w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne.

Z grupy ludności w wieku produkcyjnym, około 7% mieszkańców Gminy pozostaje bez pracy. To istotna wartość, która ma wpływ na szereg dziedzin życia, rozpoczynając od kwestii rodzinnych, a kończąc na rozwoju kapitału ludzkiego w środowisku lokalnym.

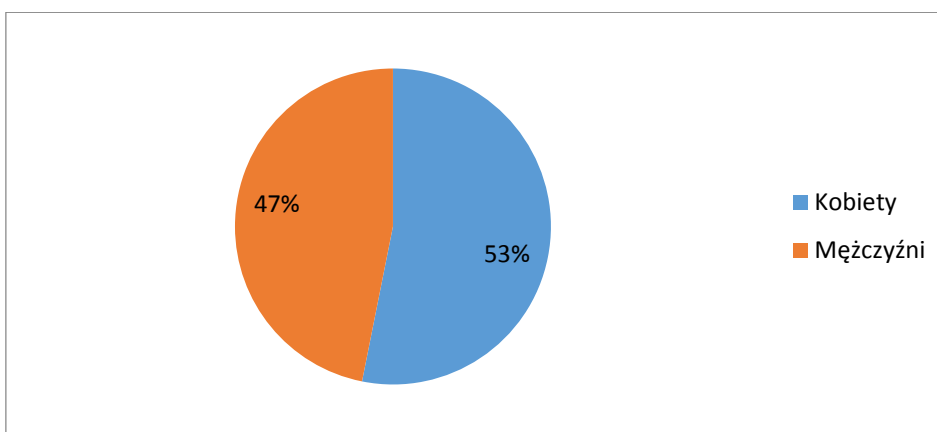
Wykres nr 10. Bezrobotni według wieku (stan na koniec 2014 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kędzierzynie-Koźlu.

Z końcem 2014 roku, 15% grupy bezrobotnych mieszkańców Gminy stanowili ludzie młodzi, często nieposiadający wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Był to odsetek porównywalny z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 50-ty rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie.

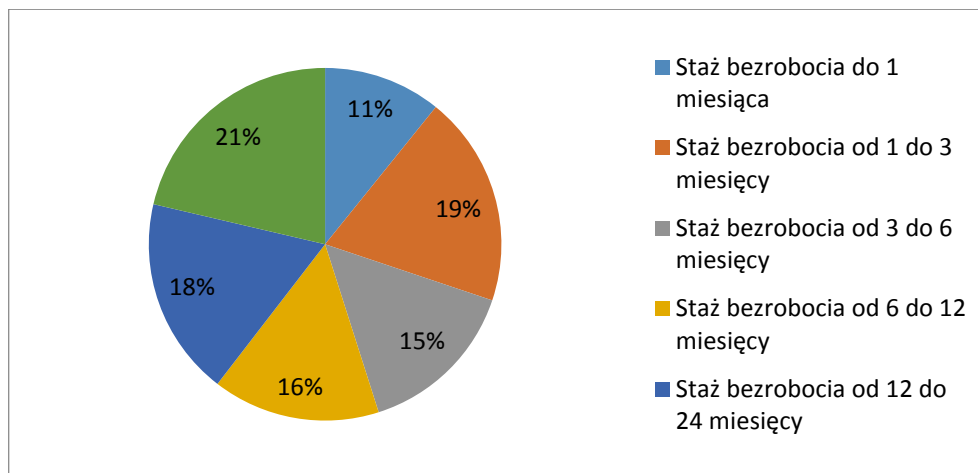
Wykres nr 11. Długotrwale bezrobotni według płci (stan na koniec 2014 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kędzierzynie-Koźlu.

Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2014 roku stanowili liczną grupę pozostających bez pracy w Gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są takie formy pomocy jak poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

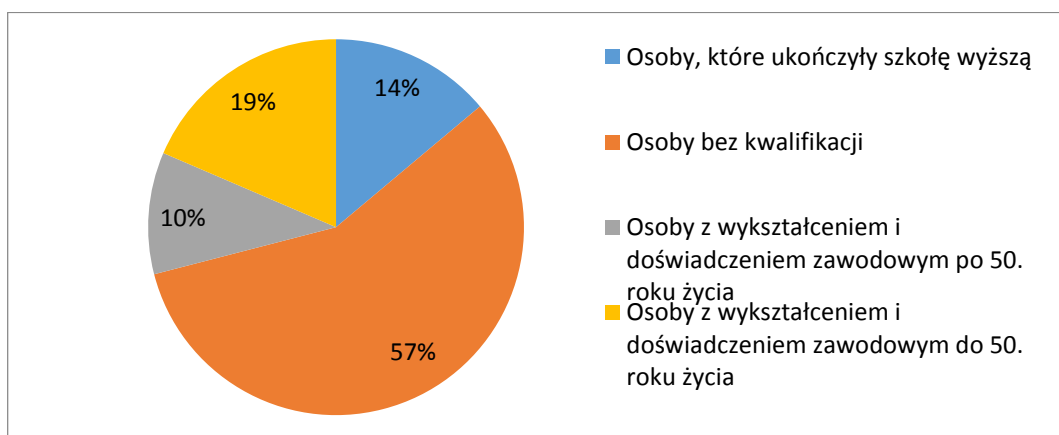
Wykres nr 12. Bezrobotni według stażu bezrobocia (stan na koniec 2014 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kędzierzynie-Koźlu.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2014 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w Gminie stanowiły osoby bez stażu pracy oraz bez kwalifikacji. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na osoby bez kwalifikacji oraz na absolwentów, aby mieli oni możliwość podjęcia pierwszej pracy, a także na osoby z kilkuletnim stażem pracy w celu zwiększenia ich doświadczenia zawodowego.

Wykres nr 13. Bezrobotni według wykształcenia (stan na koniec 2014 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kędzierzynie-Koźlu.

Z końcem 2014 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym. Tacy mieszkańcy stanowili najmniej liczbą grupę w rejestrach bezrobotnych. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób bezrobotnych, szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

Obok Powiatowego Urzędu Pracy, który na terenie Powiatu pełni kluczową rolę w łagodzeniu problemu bezrobocia, istotną funkcję odgrywa także Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, w ramach którego funkcjonuje m.in. Klub Integracji Społecznej, w którego zajęciach w 2014 roku uczestniczyło 130 osób. W ocenie kadry jednostki pomocy społecznej, w większym zakresie należy wspierać osoby pozostające bez zatrudnienia poprzez prowadzenie na większą skalę prac społecznie użytecznych oraz prac interwencyjnych i robót publicznych.

2.6 KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utratę zatrudnienia. Narkomanii sprzyjają natomiast powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane

szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 11. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Kategoria	Odsetek populacji	Liczba osób w Polsce	Liczba osób w 100 tys. Gminie	Liczba osób w 25 tys. Gminie	Liczba osób w 10 tys. Gminie
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2%	ok. 800 tys.	ok. 2 000	ok. 500	ok. 200
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4%	ok. 1,5 mln	ok. 4 000	ok. 1 000	ok. 400
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4%	ok. 1,5 mln	ok. 4 000	ok. 1 000	ok. 400
Osoby pijące szkodliwie	5-7%	2-2,5 mln	5 000-7 000	1 250-1 750	ok. 500-700
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	ok. 66% osób dorosłych oraz ok. 66% dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln (dorośli i dzieci)	ok. 5 300 (dorośli i dzieci)	ok. 1 330 (dorośli i dzieci)	ok. 530 (dorośli i dzieci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Aby skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracją społeczną osób nimi dotkniętych. W przypadku Gminy działania te wyznaczone są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego.

Tabela nr 12. Dane liczbowe obrazujące działalność GPPiRPAiN w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Liczba osób kierowanych na leczenie	13	10	38	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GPPiRPAiN.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu. Zadania te obejmują w szczególności:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów przeciwdziałania uzależnieniom.

W 2013 roku GKRPA przeprowadziła w sumie 43 rozmowy z członkami rodzin osób uzależnionych, których liczba wynosi 395.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu działa zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2005 roku Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). Stanowi go grupa profesjonalistów (przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu, Komendy Powiatowej Policji w Kędzierzynie-Koźlu, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, oświaty, jednostek

organizacyjnych ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorów Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu), którzy współpracują ze sobą, aby nie powiełać działań podejmowanych przez poszczególne instytucje i opracować możliwie najlepszą strategię przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Spotkania Zespołu odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy:

- realizacja działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- integrowanie i koordynowanie działań podmiotów wchodzących w skład zespołu;
- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w przypadku przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu jej powstrzymanie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie specjalistycznego poradnictwa oraz miejsc w ośrodkach wsparcia i interwencji kryzysowej.

Do Zespołu Interdyscyplinarnego wpływają zawiadomienia dotyczące podejrzenia występowania przemocy w rodzinie. Stosownie do zapisów art. 9a ust. 9 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie obsługę organizacyjną i techniczną zespołu zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu. Członkowie Zespołu i grup roboczych spotykali się na spotkaniach grup roboczych w trybie interwencyjnym celem niesienia pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych. Ponadto, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu współpracował z wieloma instytucjami, tj. Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, Policją, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Sądem Rejonowym w Kędzierzynie-Koźlu, Prokuraturą Rejonową w Kędzierzynie-Koźlu, szkołami, niepublicznymi zakładami podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, itp.

2.7 STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej, niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego subpopulacja osób niepełnosprawnych prawnie pod koniec 2009 roku wynosiła prawie 4,2 mln Polaków, w tym blisko 184 tys. dzieci do lat 16 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności, tak więc orzeczenie o niepełnosprawności posiadał co dziewiąty Polak, niezależnie od płci. Co trzeci niepełnosprawny prawnie posiadał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a kolejne 30% osób posiadało orzeczenie o znacznym i lekkim stopniu niepełnosprawności. Dzieci do 16 roku życia stanowiły 4,4% ogółu populacji osób niepełnosprawnych prawnie - czyli posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę – niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Ważny obszar działań realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, który wspiera usługami opiekuńczymi osoby w wieku senioralnym.

Tabela nr 13. Liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej oraz objętych usługami w latach 2012-2014

Rodzaj pomocy	2012	2013	2014
Liczba osób skierowanych do domu pomocy społecznej	120	142	131
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	129	132	155
Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	57	47	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Osoby, które wymagają całodobowej opieki kieruje się do domu pomocy społecznej. Dobór placówki zależy jest od potrzeb osoby tam kierowanej i zawsze jest rozwiązaniem ostatecznym, kiedy wszystkie metody pracy środowiskowej okazują się niewystarczające. Sytuacja ta nie pozostaje bez wpływu na wydatki, w ciągu ostatnich lat nakłady na odpłatność za mieszkańców Gminy przebywających w domach pomocy społecznej wzrosły z 1 692 776 zł do 2 191 004 zł. Starzenie się lokalnej społeczności powoduje zarówno wzrost liczby osób obejmowanych pomocą w domach pomocy społecznej, jak i wzrost wydatków na ten cel. Kwestia osób niepełnosprawnych związana jest mocno z seniorami, wraz z wiekiem wzrasta liczba osób o ograniczonej sprawności.

W rozwiązywaniu problemów osób starszych i niepełnosprawnych istotną rolę na terenie Gminy pełnią instytucje wsparcia, tj. dzienne domy pomocy i mieszkania chronione. Funkcjonuje 5 domów dziennego pobytu zapewniających 480 miejsc. Są to środowiskowe placówki pomocy społecznej, przeznaczone głównie dla osób starszych. Ośrodki wsparcia funkcjonujące w ramach struktury organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu świadczą także pomoc niekonwencjonalną służącą utrzymaniu osoby w wieku senioralnym w jej naturalnym środowisku.

Należą do nich:

- Dom Dziennego Pobytu Nr 1 „Pod Brzozą” przy ul. Powstańców 26, 47-220 Kędzierzyn-Koźle;
- Dom Dziennego Pobytu Nr 2 „Magnolia” przy ul. Piramowicza 27, 47-200 Kędzierzyn-Koźle;

- Dom Dziennego Pobytu Nr 3 „Radość” przy ul. Grabskiego 6, 47-223 Kędzierzyn-Koźle;
- Dom Dziennego Pobytu Nr 4 „Wrzos” przy ul. Kazimierza Wielkiego 6, 47-232 Kędzierzyn-Koźle;
- Dom Dziennego Pobytu Nr 5 „Nasz dom” przy ul. Kościuszki 43b, 47-224 Kędzierzyn-Koźle.

Środowiskowy Dom Samopomocy „Promyczek” działający na terenie Gminy jest ośrodkiem wsparcia dziennego, który realizuje zadania w zakresie pomocy społecznej, udzielając wsparcia społecznego osobom z zaburzeniami psychicznymi. Placówka dysponuje 45 miejscami wsparcia.

Mieszkania chronione są formą zapewnienia warunków samodzielnego funkcjonowania w środowisku i w integracji ze środowiskiem lokalnym oraz nadzoru i wsparcia wykwalifikowanego personelu dla osób starszych i niepełnosprawnych. Na mieszkania chronione – działające w strukturze ośrodka pomocy społecznej – składa się 47 lokali mieszkalnych (z czego 9 lokali przeznaczonych jest dla osób z zaburzeniami psychicznymi):

- 42 lokale jednopokojowe z aneksem kuchennym i łazienką dostosowaną dla osób starszych, niepełnosprawnych;
- 5 lokali dwupokojowych z aneksem kuchennym i łazienką dostosowaną dla osób starszych, niepełnosprawnych.

W lokalach schronienie mogą znaleźć w sumie 52 osoby.

2.8 KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność Gminy.

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych mierników ocenianych działań podejmowanych przez policję oraz straż miejską. Szereg podejmowanych działań musi być oparty o współpracę wszystkich instytucji, organizacji i podmiotów uczestniczących oraz odpowiedzialnych

za zapewnienie bezpieczeństwa, a w szczególności samorządów terytorialnych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i wymiaru sprawiedliwości.

W 2014 roku oraz w latach poprzednich, policjanci Komendy Powiatowej Policji w Kędzierzynie-Koźlu koncentrowali swoje działania na realizacji celów w zakresie zabezpieczenia bezpieczeństwa i porządku publicznego wynikające z zadań ustawowych policji, jak też nakreślone przez kierownictwo policji oraz wynikające z bieżących potrzeb sygnalizowanych przez mieszkańców Kędzierzyna-Koźla. Podobnie jak w latach poprzednich, głównym zadaniem było zmniejszenie dynamiki przestępstw o charakterze kryminalnym oraz zwiększenie ich wykrywalności. Szczególny nacisk kładziony był na zwalczanie przestępstw takich jak: kradzieże z włamaniem, kradzieże mienia, przestępstwa rozbójnicze, bójki i pobicia oraz uszkodzenia rzeczy – czyli tych, które są najbardziej powszechne, a jednocześnie szczególnie uciążliwe dla społeczeństwa.

Uwaga policjantów została także skupiona na zjawisku przemocy w rodzinie. Policjanci wykonujący czynności w związku z tym zjawiskiem udzielali pomocy i porad ofiarom przestępstw oraz informowali instytucje powołane do ścigania i zwalczania przestępstw wymierzonych w rodzinę. Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Kędzierzynie-Koźlu prowadzili ponadto szereg działań ukierunkowanych na szeroko rozumianą profilaktykę skierowaną głównie wobec dzieci i młodzieży oraz rodziców. W Komendzie Powiatowej Policji w Kędzierzynie-Koźlu powstał autorski program „Świadomy Senior – Bezpieczny Senior”, który miał na celu podniesienie świadomości i bezpieczeństwa osób starszych oraz adresowany do przedszkolaków autorski program „Jestem Odważny”.

**Tabela nr 14. Struktura przestępczości na terenie Miasta Kędzierzyn-Koźle w 2014 roku
w porównaniu do lat 2012 i 2013**

Rodzaj zdarzenia	2012	2013	2014
Przestępstwo kryminalne	1 975	1 797	1 382
Przestępstwo narkotykowe	59	159	57
Przestępstwo drogowe	427	369	158
Wykroczenia	22 530	19 924	22 061
Interwencje domowe	2 463	2 216	2 082

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Kędzierzynie-Koźlu.

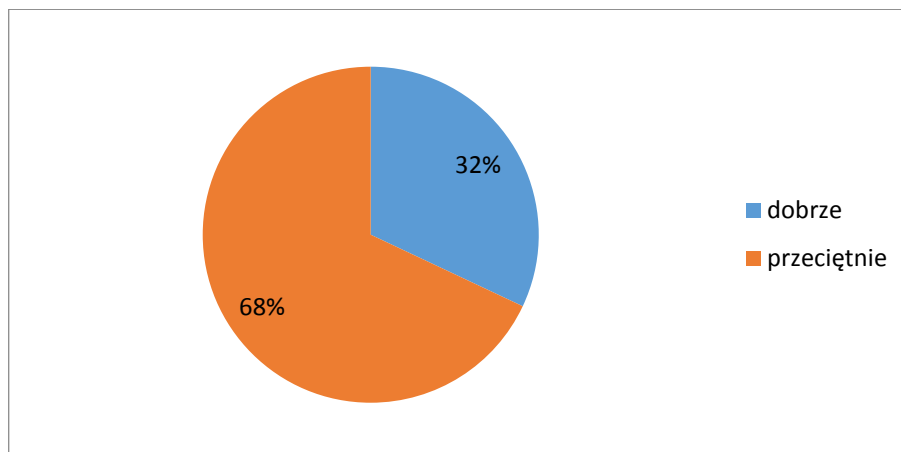
Jak wynika z przedstawionych danych, na przestrzeni lat 2012-2014 nastąpił spadek ogółu stwierdzonych przestępstw. Przestępstwa, które bezpośrednio oddziałują na poszkodowanych i stwarzają dla nich realne zagrożenia to głównie przemoc domowa przejawiająca się znęcaniem się psychicznym i fizycznym nad członkami rodziny oraz w groźbach karalnych kierowanych pod ich adresem. Problem ten stanowi duże wyzwanie, ponieważ przestępstwa te dotyczą rodziny, a ofiarami są przede wszystkim kobiety i dzieci.

Straż Miejska w Kędzierzynie-Koźlu występuje jako umundurowana formacja samorządowa wypełniająca wszelkie zadania wynikające z ustawy o strażach gminnych. Od 2012 do końca 2014 roku, funkcjonariusze straży miejskiej interweniowali w 2108 przypadkach naruszenia ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w związku z czym 1635 razy zastosowano środki oddziaływania wychowawczego, nałożono 449 mandatów karnych, a 15 spraw skierowano do Sądu Rejonowego. Najwięcej interwencji zanotowano w 2013 roku. Ponadto, 13 osób przekazano policji w celu wytrzeźwienia. W 2013 roku straż miejska przekazała do Wydziału Rodzinnego i Nieletnich w Kędzierzynie-Koźlu zawiadomienia o wykroczeniu w sprawie palenia wyrobów tytoniowych na terenie publicznych gimnazjów. Straż miejska w latach 2012-2014 zrealizowała programy profilaktyczne w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

2.9 LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne Gminy była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. W sumie zwrócono kilkadziesiąt kwestionariuszy ankiet, które stały się podstawą do oceny poziomu zaspakajania potrzeb mieszkańców.

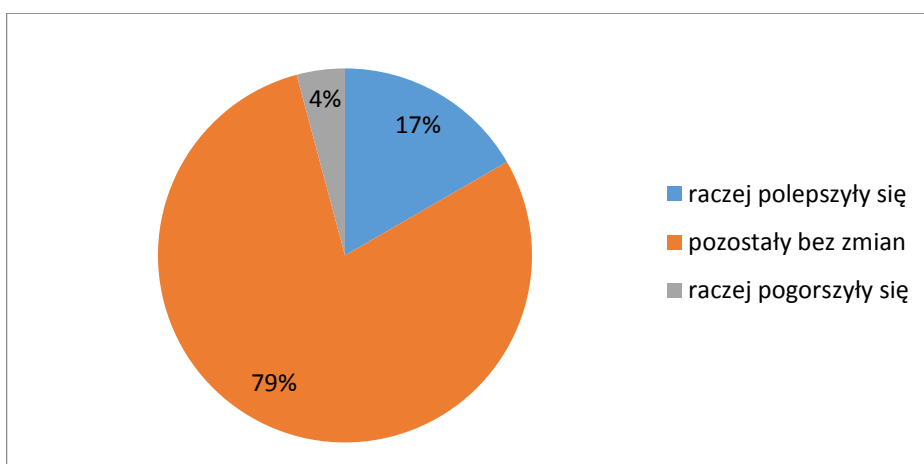
Wykres nr 14. Ocena warunków życia w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak oceniają Państwo aktualnie warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Kędzierzyn-Koźle?”, 68% osób pytanym udzieliło odpowiedzi, że są one przeciętne, natomiast pozostałe 32% określiło je jako dobre.

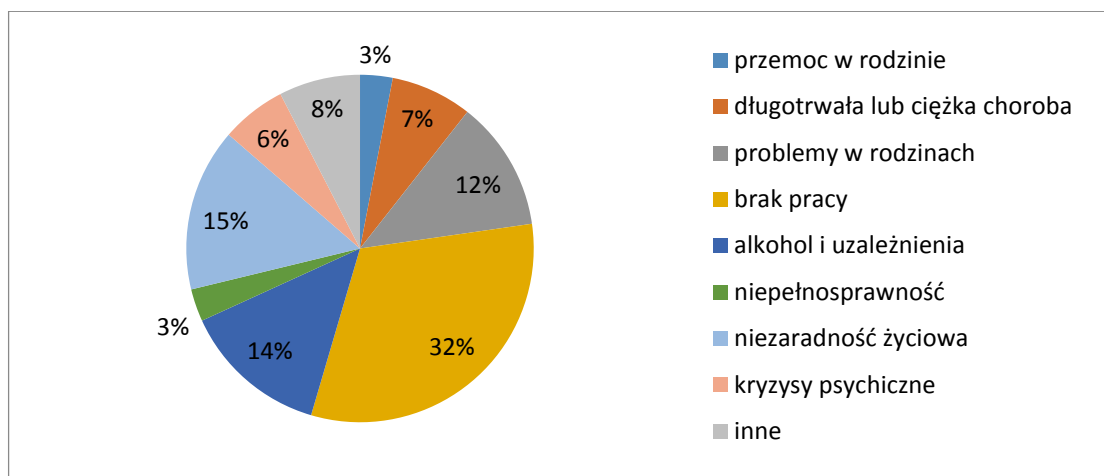
Wykres nr 15. Ocena warunków życia mieszkańców Gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych uznała, że warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Kędzierzyn-Koźle w stosunku do poprzedniego roku pozostały bez zmian. Stwierdziło tak 79% badanych. 17% ankietowanych zauważyło poprawę jakości życia, a 4% zaobserwowało pogorszenie warunków.

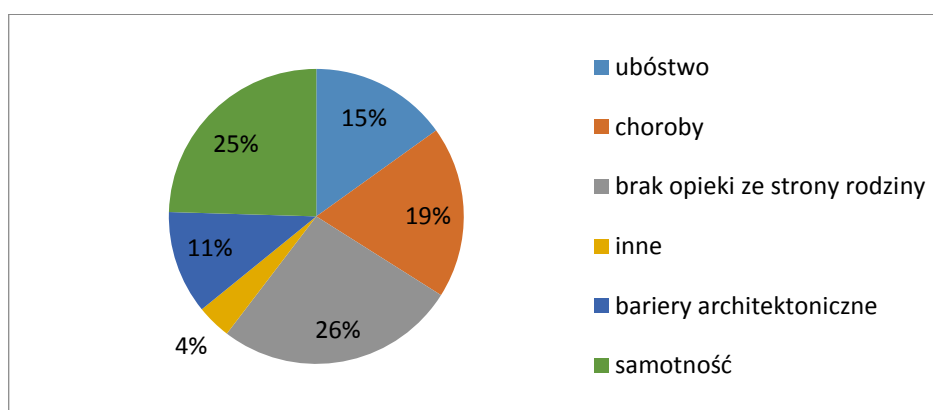
Wykres nr 16. Ocena głównych przyczyn problemów społecznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców Gminy Kędzierzyn-Koźle powodujących trudne warunki życia, 32% ankietowanych za główny powód uznało brak pracy, 14% wskazało alkohol i uzależnienia, natomiast 15% – niezaradność życiową. 7% pytanych uznało, że przyczyną problemów jest długotrwała lub ciężka choroba, a 12% za taką uważa problemy w rodzinach. Pozostałe alternatywy zostały wybrane przez pojedyncze osoby – po 3% uważa, że tą przyczyną jest przemoc w rodzinie i niepełnosprawność, a 6% jako główną przesłankę postrzega kryzysy psychiczne.

Wykres nr 17. Problemy społeczne dotyczące osoby starsze i niepełnosprawne

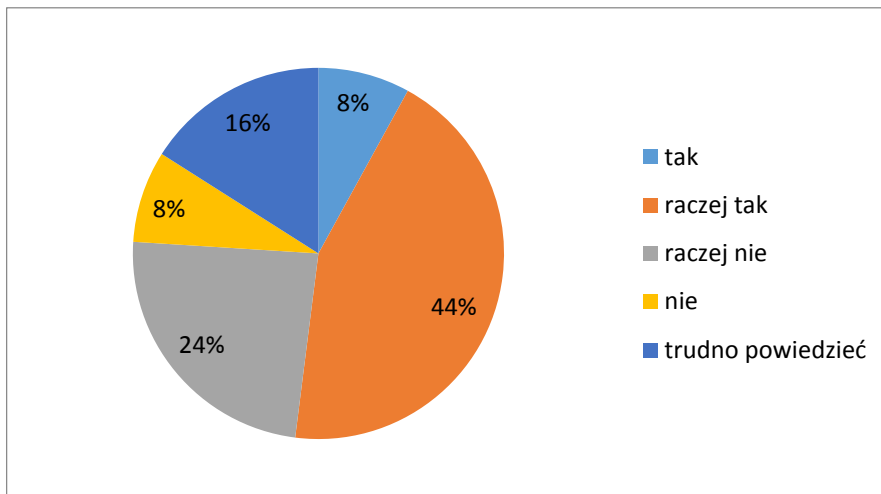

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowanie najwięcej ankietowanych uznało, że problemami najczęściej dotykającymi osoby starsze i niepełnosprawne jest brak opieki ze strony rodziny (26%). W dalszej kolejności respondenci wskazywali na samotność (25%), choroby (19%), ubóstwo

(15%) i bariery architektoniczne (11%), a 4% pytaných określiło główne problemy jako „inne”.

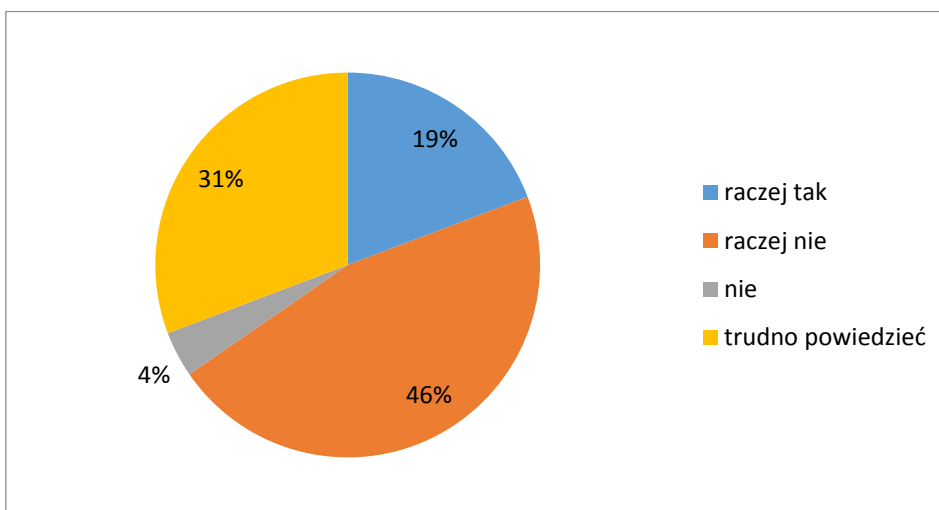
Wykres nr 18. Ocena oferty pomocy osobom starszym w środowisku lokalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odpowiadając na pytanie „Czy oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca?”, respondenci udzielili następujących odpowiedzi: raczej nie (24%), trudno powiedzieć (16%), nie (8%), raczej tak (44%) i tak (8%).

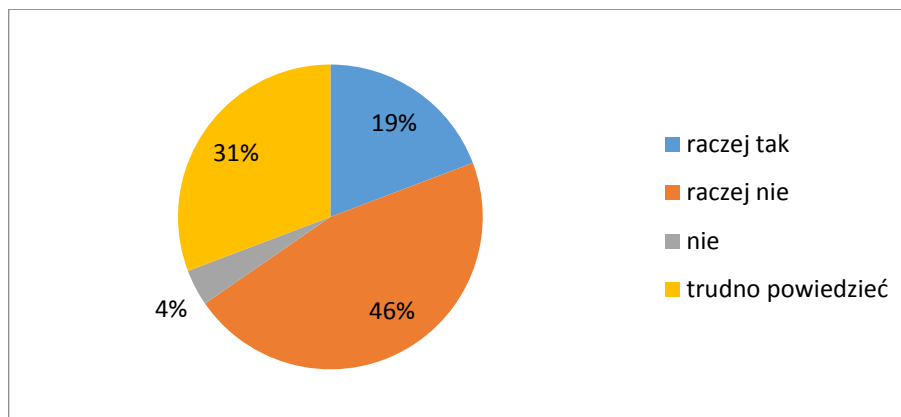
Wykres nr 19. Ocena oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż 46% respondentów oceniło pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie jako raczej niewystarczającą. 19% stwierdziło, że oferta pomocy jest raczej wystarczająca, natomiast 4% twierdzi, iż jest ona niewystarczająca. Pozostali ankietowani (31%) uznali, że trudno wypowiedzieć się im na ten temat.

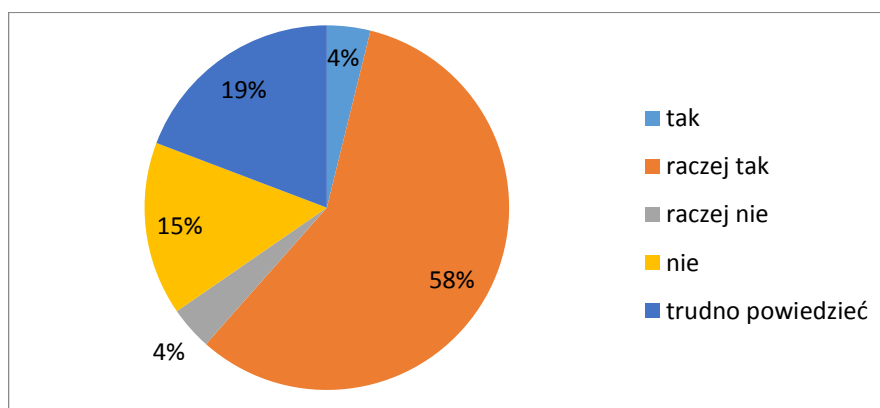
Wykres nr 20. Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ankietowani zdecydowanie najczęściej razy wskazywali, że oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) raczej nie jest wystarczająca (twierdzi tak 46% pytaných). 31% z nich stwierdziło, że trudno jest określić ich opinię w tej kwestii, natomiast 4% respondentów stanowczo twierdzi, że oferta pomocy nie jest wystarczająca. 19% pytaných wyraża opinię, że oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) jest raczej wystarczająca.

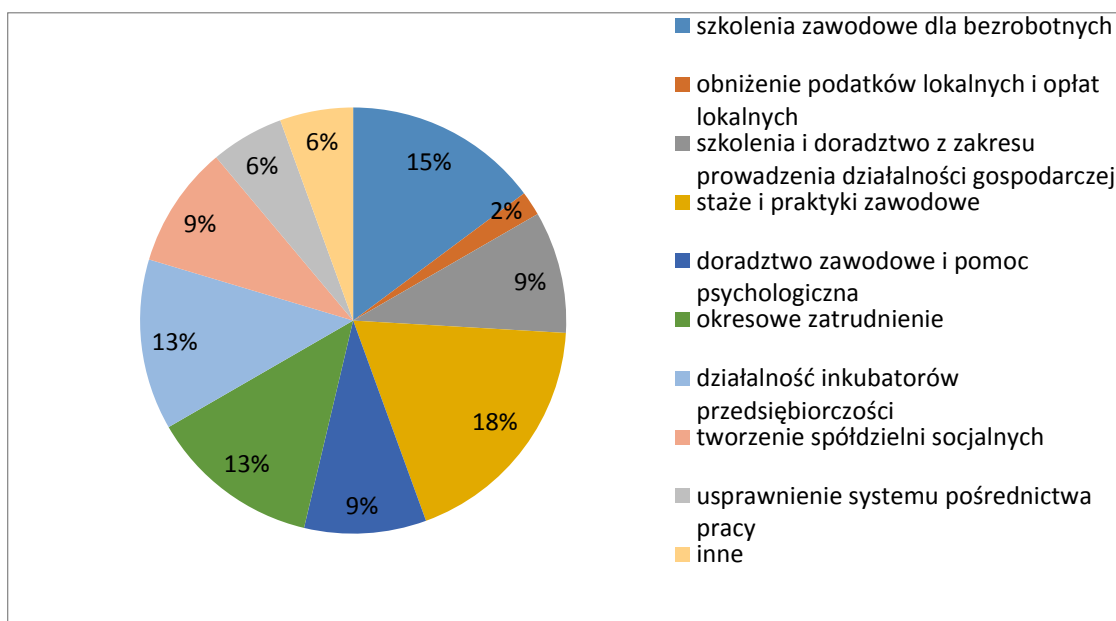
Wykres nr 21. Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy według Pani/Pana oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, lecznicza) realizowana w Gminie jest wystarczająca?“, większość osób (58%) odpowiedziała, iż twierdzi, że raczej tak, 4% utrzymuje, iż jest ona wystarczająca, także 4% odpowiedziało, że raczej nie, natomiast 15% ankietowanych uważa ją za niewystarczającą. Opcję „trudno powiedzieć” wybrało 19% pytanych.

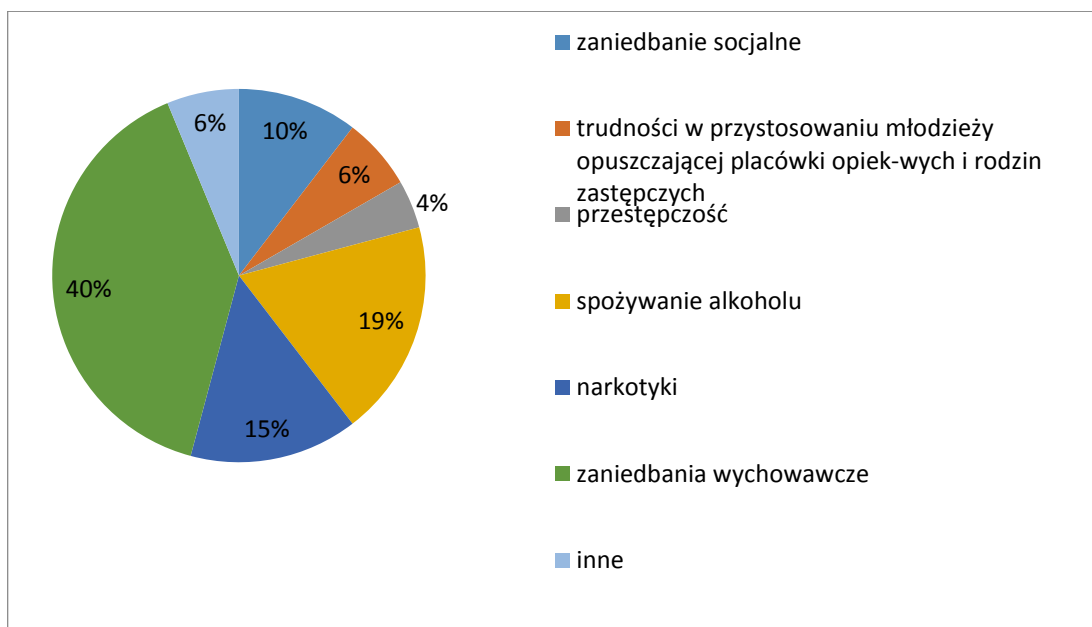
Wykres nr 22. Ocena podejmowanych działań, które przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość (18%) respondentów wyraziła opinię, że staże i praktyki zawodowe to jedno z ważniejszych działań podejmowanych na poziomie Gminy, które w najwyższym stopniu przyczyniłoby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej. 15% opowiada się za szkoleniem zawodowym dla bezrobotnych, a 9% – za tworzeniem spółdzielni socjalnych, doradztwem zawodowym i pomocą psychologiczną oraz szkoleniem i doradztwem z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej. 13% ankietowanych opowiada się za okresowym zatrudnieniem i działalnością inkubatorów przedsiębiorczości, po 6% osób pytanych jest za usprawnieniem systemu pośrednictwa pracy i innych rozwiązań, a 2% uważa, że należy obniżyć podatki i opłaty lokalne.

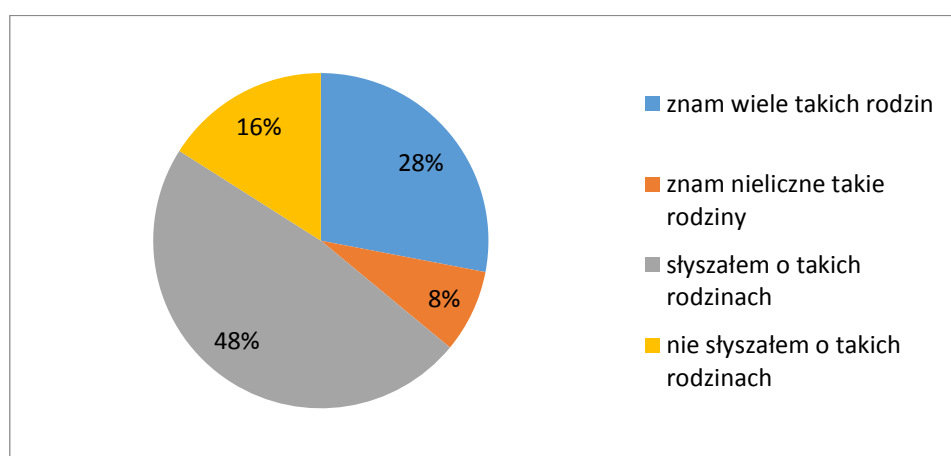
Wykres nr 23. Negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie o negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży 40% ankietowanych wskazało zaniechania wychowawcze. Na drugim miejscu (19% wskazań) znalazło się spożywanie alkoholu, a na trzecim – narkotyki (15%). 10% respondentów wskazało zaniechania socjalne, a 6% z nich określiło za przyczynę trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówkę opiekuńczo-wychowawczą i rodziny zastępczej. Następnie, 4% pytanych za negatywne zjawisko uznało przestępczość, a 6% opowiedziało się za innymi negatywnymi zjawiskami.

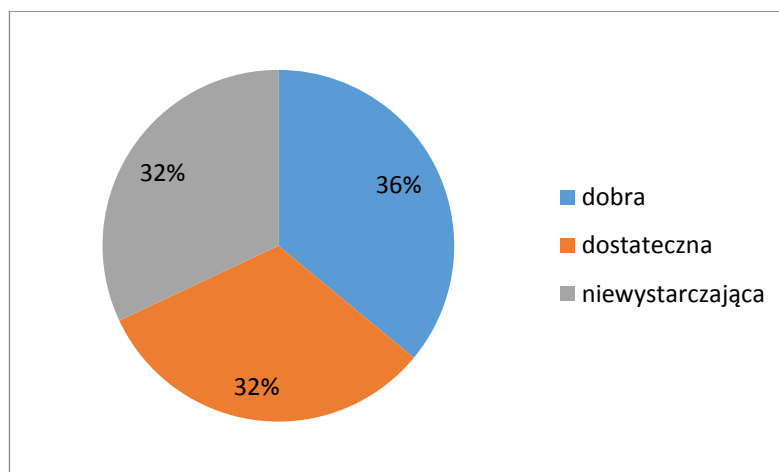
Wykres nr 24. Świadomość krzywdzenia dzieci w rodzinach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym

Oceniając sytuację rodzin, w których dzieci są bite i krzywdzone (doznają krzywdy fizycznej i psychicznej) ankietowani w 48% uznali, że słyszeli o takich rodzinach, 8% z nich zna nieliczne takie rodziny, a 28% wie o wielu takich rodzinach. 16% pytanym nie słyszało o takich przypadkach na terenie Gminy.

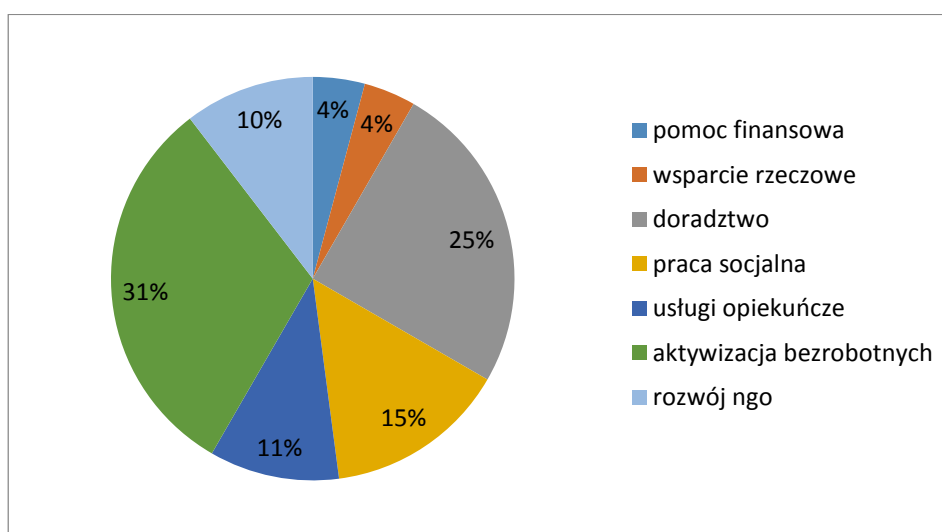
Wykres nr 25. Ocena organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak Pani/Pan ocenia organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży w Gminie (różnorodność form, dostępność)?”, po 32% pytanym ocenia ten aspekt za niewystarczający oraz dostateczny, natomiast 36% stwierdziło, iż organizacja ta jest dobra.

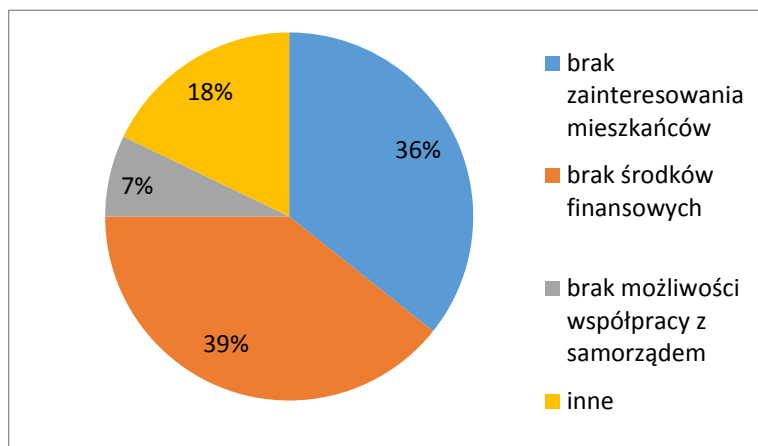
Wykres nr 26. Ocena wybranych form wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci pytani o ocenę istniejących form wsparcia, zdecydowanie oceniają aktywizację bezrobotnych jako najbardziej skuteczny sposób pomocy, 15% z nich opowiada się za pracą socjalną, po 11% skłania się ku ofercie usług opiekuńczych, a 10% stawia na rozwój NGO. 25% pytanym uważa, że samorząd ma rozwijać formy doradcze, po 4% opowiada się za pomocą finansową i wsparciem rzeczowym.

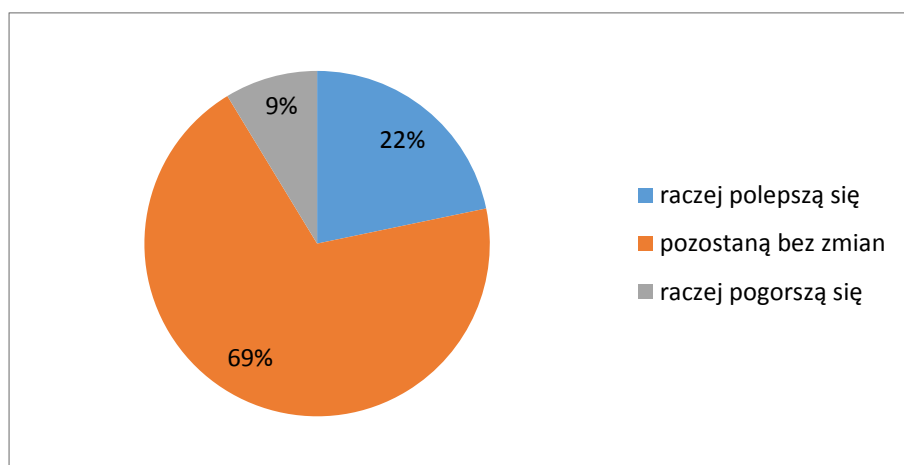
Wykres nr 27. Ocena barier w rozwoju organizacji pozarządowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie są bariery w rozwoju organizacji pozarządowych?“, ankietowani w 39% wskazali brak środków finansowych, 36% z nich stwierdziło, iż jest to brak zainteresowania ze strony mieszkańców, 7% – brak możliwości współpracy z samorządem, a pozostałe 18% osób wskazało na inne czynniki.

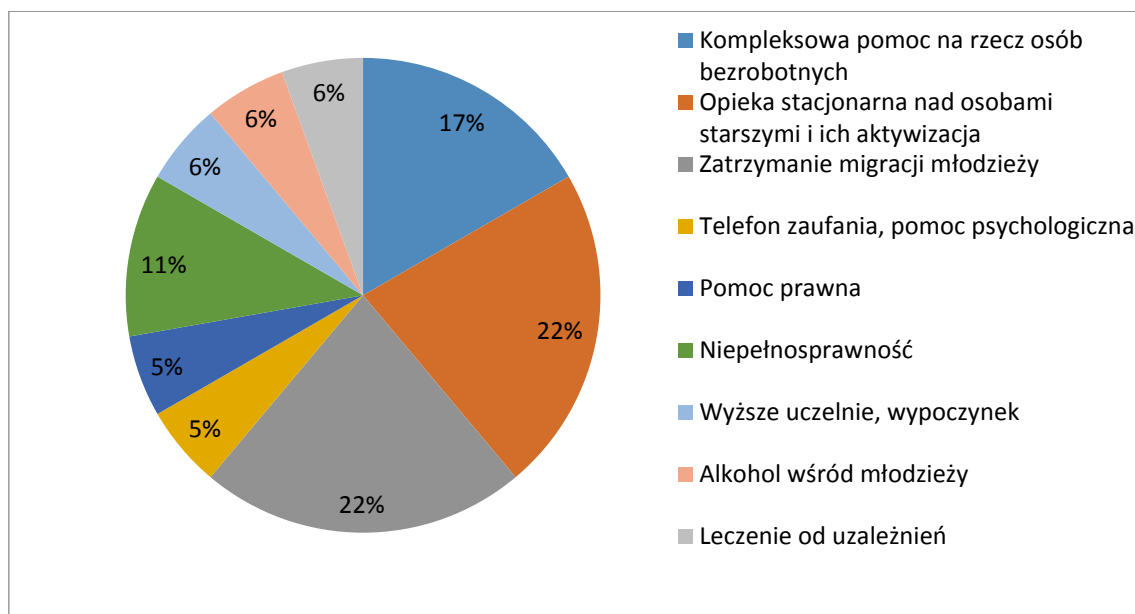
Wykres nr 28. Prognoza warunków życia (osób i rodzin)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kwestii prognozy warunków życia, aż 69% osób uczestniczących w badaniu stwierdziło, że w przeciągu następnych kilku lat warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie pozostaną bez zmian. 22% oceniło, że raczej ulegną one poprawie, a 9% respondentów oceniło, że w ich opinii warunki te raczej się pogorszą.

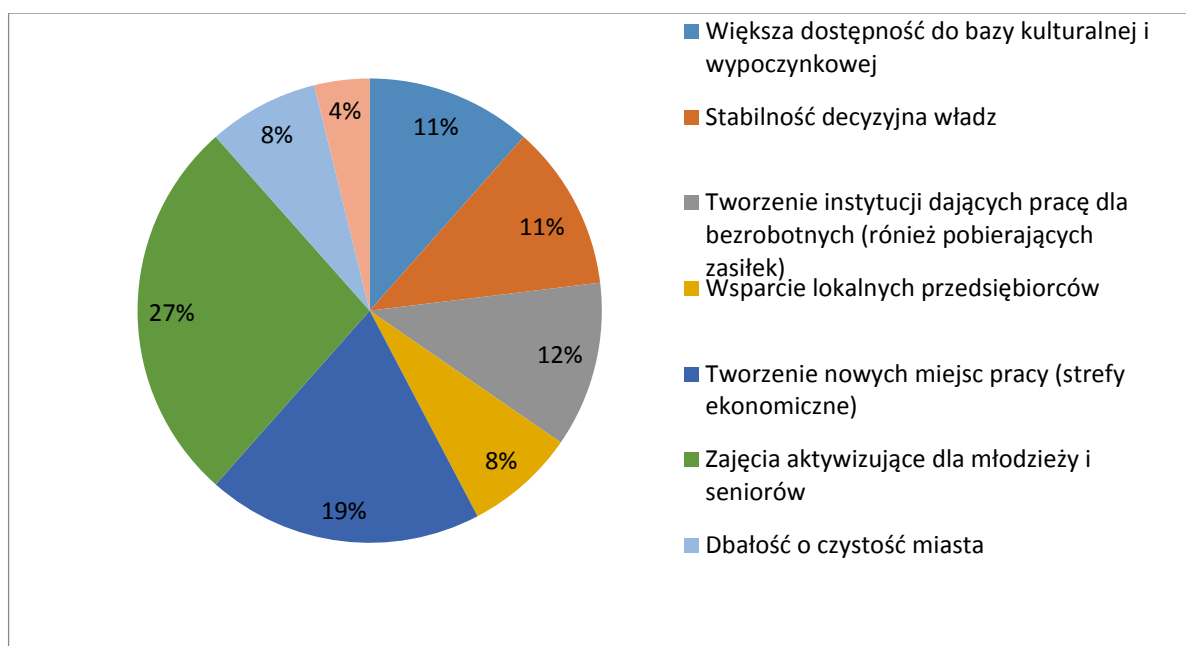
Wykres nr 29. Ocena obszarów problemowych, które wymagają rozwiązań

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W tej części ankiety mieszkańcy Gminy Kędzierzyn-Koźle sami wskazywali inne obszary problemowe, które wymagają rozwiązań. Po 22% respondentów opowiada się za zatrzymaniem migracji młodzieży i opieką stacjonarną nad osobami starszymi i ich aktywizacją. 17% popiera udzielanie pomocy prawnej mieszkańcom Gminy, a 11% zwraca uwagę na problem niepełnosprawności. Po 6% pytanym zwraca uwagę na problem spożywania alkoholu wśród młodzieży, leczenie uzależnień i poprawę wypoczynku oraz kształcenia na poziomie wyższym, natomiast po 5% opowiada się za udzieleniem kompleksowej pomocy na rzecz osób bezrobotnych oraz za udostępnieniem telefonu zaufania i pomocy psychologicznej.

Wykres nr 30. Działania, które powinien podjąć samorząd terytorialny, aby mieszkańcom żyło się lepiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wśród działań, które powinien podjąć samorząd terytorialny, aby mieszkańcom żyło się lepiej, ankietowani najczęściej wskazywali zapewnienie zajęć aktywizujących dla młodzieży i seniorów (27%), tworzenie nowych miejsc pracy (strefy ekonomiczne, 19%) i tworzenie instytucji dających pracę dla bezrobotnych (również pobierających zasiłek, 12%). Mniejsza ilość respondentów (po 11%) respondentów opowiedziało się za większą dostępnością do bazy kulturalnej i wypoczynkowej oraz za stabilnością decyzyjną władz. Po 8% pytanych skłania się ku wsparciu lokalnych przedsiębiorców i dbałości o czystość miasta Kędzierzyn-Koźle, natomiast 4% zwraca uwagę na politykę mieszkaniową.

3. CZĘŚĆ ANALIZY STRATEGICZNEJ

Część ta zawiera ocenę wdrożenia poprzedniego dokumentu strategicznego, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), prognozę problemów społecznych na najbliższy okres programowania oraz zasoby służące rozwiązywaniu problemów społecznych.

3.1 OCENA WDROŻENIA OSTATNIEJ STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kędzierzyn-Koźle na lata 2009-2015 została oceniona przez koordynatora dokumentu. Przejrzysty układ dokumentu składający się z części diagnostycznej i programowej pozwala także po latach realizacji na odniesienie się zarówno do diagnozy problemów społecznych, jak i możliwości ich rozwiązywania przez struktury samorządu terytorialnego. Do oceny zostało wykorzystane narzędzie diagnostyczne OPWS.KK.2015 pozwalające na samoocenę w skali punktowanej od 0 do 100, gdzie zero oznacza „brak działań we wskazanym zakresie”, natomiast 100 oznacza „pełne wdrożenie”. Otrzymane rezultaty zostały zaprezentowane na poniższych wykresach.

Cele strategiczne 1 i 2

- Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia w Gminie.
- Wspieranie samoorganizacji społecznej i różnych form samopomocy. Pobudzanie aktywności społecznej zmierzającej do rozwiązywania problemów społecznych.

Wykres nr 31. Ewaluacja wdrożenia poprzedniej Strategii - cele strategiczne 1 i 2

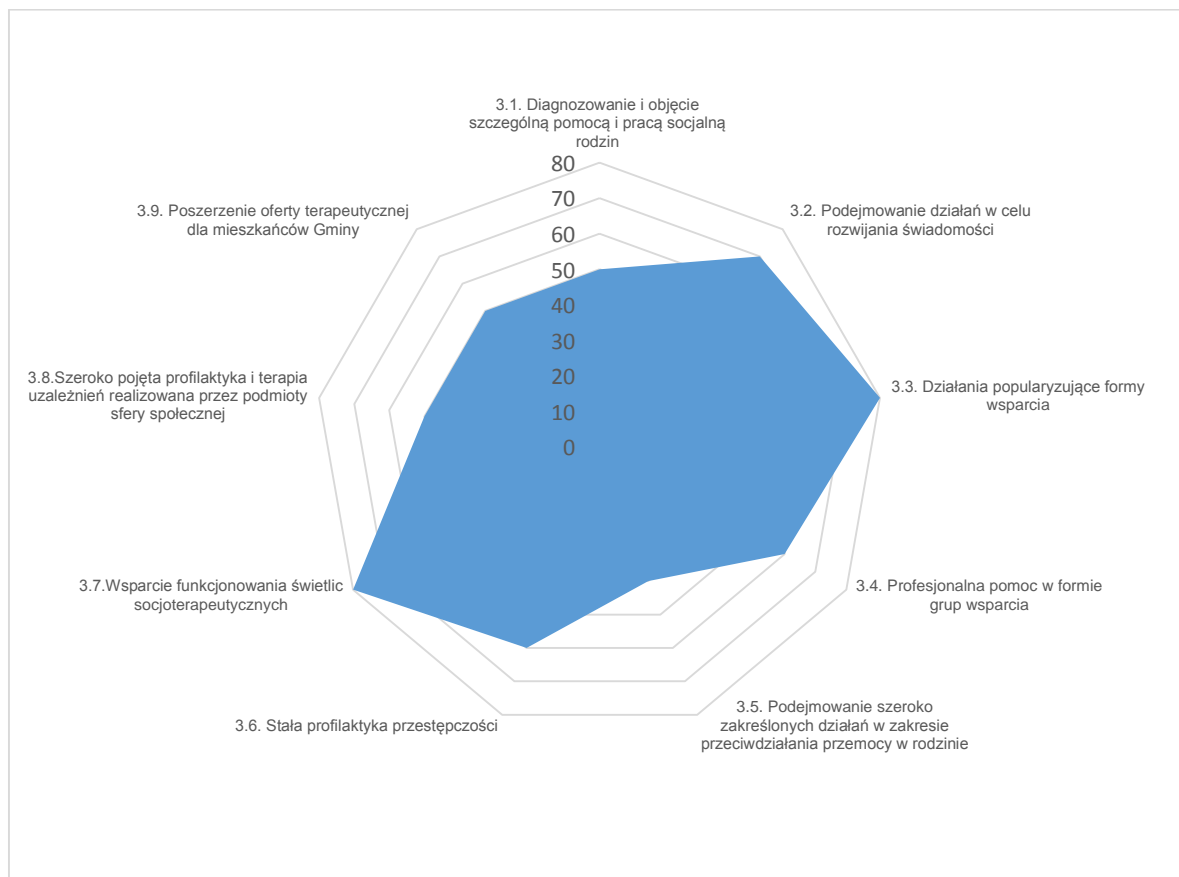

Źródło: opracowanie własne za pomocą narzędzia OPWS.KK.2015.

Cel strategiczny 3

- Wspieranie form pomocy poprawiających funkcjonowanie rodziny

Wykres nr 32. Ewaluacja wdrożenia poprzedniej Strategii - cel strategiczny 3

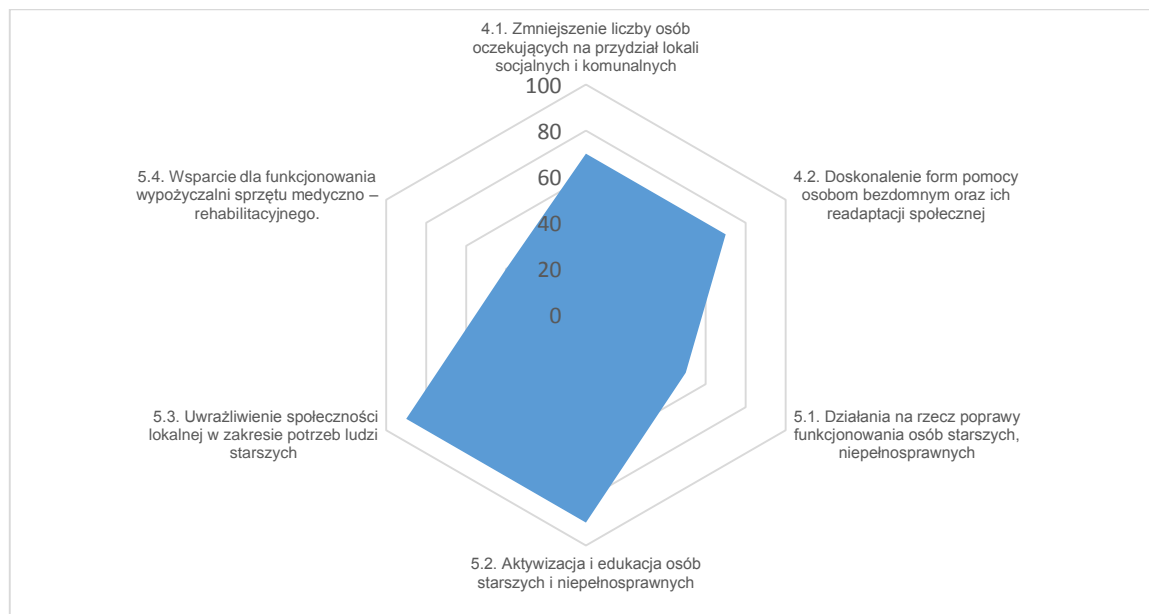

Źródło: opracowanie własne za pomocą narzędzia OPWS.KK.2015.

Cele strategiczne 4 i 5

- Ograniczanie zjawiska bezdomności w Gminie.
- Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i obłożnie chorych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Wykres nr 33. Ewaluacja wdrożenia poprzedniej Strategii - cele strategiczne 4 i 5

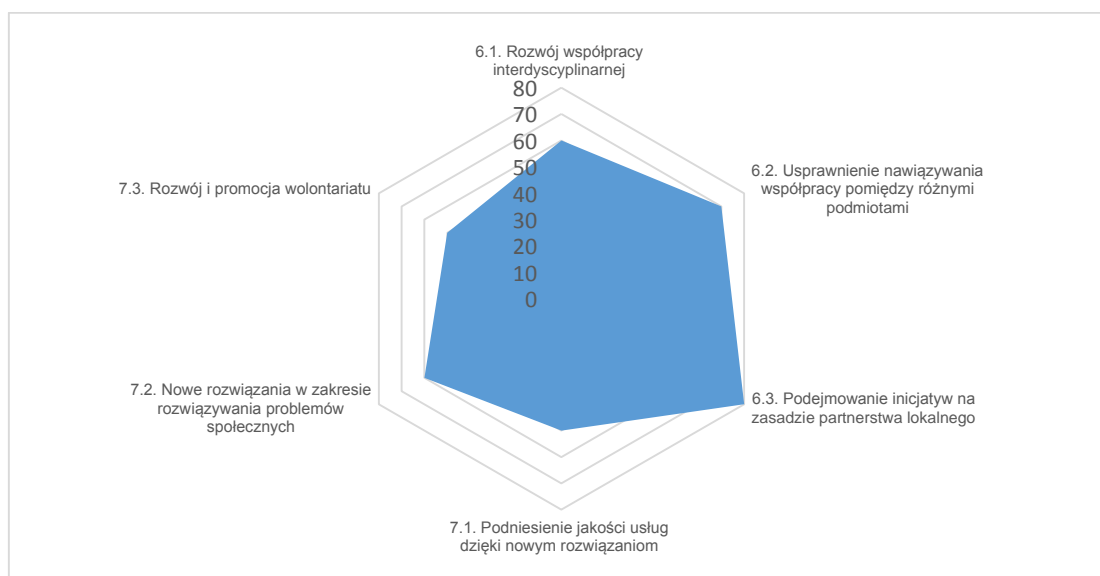

Źródło: opracowanie własne za pomocą narzędzia OPWS.KK.2015.

Cele strategiczne 6 i 7

- Realizacja wspólnych celów społecznych przez instytucje i organizacje pozarządowe na zasadzie partnerstwa i dialogu społecznego.
- Podniesienie jakości usług świadczonych przez różne podmioty sfery społecznej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczności lokalnej.

Wykres nr 34. Ewaluacja wdrożenia poprzedniej Strategii- cele strategiczne 6 i 7

Źródło: opracowanie własne za pomocą narzędzia OPWS.KK.2015.

Ocena trafności

Cele strategii odpowiadały na potrzeby i problemy społeczne. W trakcie realizacji strategii nie pojawiły się nowe, szczególnie ważne problemy, które nie zostały ujęte w strategii.

Ocena skuteczności

Wysokie efekty osiągnęto w przeciwdziałaniu bezrobociu, a w szczególności w aspekcie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji społecznych osób bezrobotnych podczas realizacji programów aktywizujących. Programy realizowane były przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, Powiatowy Urząd Pracy w Kędzierzynie-Koźlu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kędzierzynie-Koźlu oraz organizacje pozarządowe. Bardzo skutecznie realizowane są i były działania aktywizujące seniorów. Niska efektywność dotyczyła prowadzonych, lecz w zbyt małym zakresie, działań diagnostycznych, zarówno w kwestii przeciwdziałania przemocy oraz uzależnieniom, jak i innym dysfunkcjom. W zakresie przemocy i uzależnień było również podejmowanych zbyt mało działań psychoedukacyjnych i terapeutycznych.

Opieka nad osobami starszymi okazała się być skuteczna, lecz niewystarczająca w godzinach popołudniowych, nocnych czy weekendowych. Na terenie miasta brak jest podmiotu (oprócz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu), który zaangażowałby się w te działania.

Funkcjonujący wolontariat, głównie działania młodzieży na rzecz seniorów oraz wolontariat pracowniczy, jest okazjonalny. Odczuwa się brak podmiotu koordynującego działania wolontariuszy – centrum wolontariatu.

Ocena efektywności

Nie wszystkie cele zostały zrealizowane zgodnie z zamierzeniami, w szczególności za względu na niewystarczające środki finansowe na ich realizację (np. na działania informacyjno-promocyjne, czy też funkcjonowanie grup wsparcia).

Ocena Użyteczności

W zakresie użyteczności strategię oceniono pozytywnie. Grupy, do których skierowane były działania odczuły pozytywne zmiany. Dotyczy to głównie osób bezrobotnych, seniorów, a po części także – rodzin z dziećmi.

Ocena trwałości

W aspekcie bezrobocia nastąpiły trwałe zmiany polegające na nabyciu nowych kwalifikacji oraz umiejętności społecznych przez osoby bezrobotne. Działania na rzecz osób bezdomnych na trwałe poprawiły ich funkcjonowanie w społeczeństwie. Działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w sposób trwały poprawiły ich jakość życia. Nawiązana współpraca z instytucjami i organizacjami jest kontynuowana. Istnieje potrzeba zwiększenia nakładów na działania mające na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin, w szczególności, gdy istnieje w tych rodzinach problem przemocy bądź uzależnień. Do działań tych należą np. grupy wsparcia, warsztaty dla rodziców, spotkania terapeutyczne czy porady. Ważne jest, aby prowadzić szerszą działalność promocyjno-informacyjną nt. realizowanych zadań, gdyż prawdopodobnie za względu na brak wiedzy na ten temat występuje problem, a nawet opór z korzystania z niektórych form wsparcia.

3.2 ANALIZA SWOT

Planowanie strategiczne posiada też swoje specyficzne instrumenty z zakresu analizy strategicznej, które są wykorzystywane do konstrukcji diagnozy w strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT jest postępowaniem badawczym spełniającym najważniejsze funkcje diagnostyczne. Pozwala ona na ocenę całości, ale jednocześnie wskazuje na słabe punkty systemu, które z czasem można przełożyć na konkretne rozwiązania. Zakres analizy jest odnoszony zarówno do czynników wewnętrznych, jak i szeroko rozumianej rzeczywistości zewnętrznej. Stosując złożone postępowanie dyskryminacyjne uzyskuje się cztery grupy czynników, których pierwsze litery angielskich nazw składają się na nazwę metody,

tn. mocne (Strengths) i słabe (Weaknesses) strony organizacji oraz szanse (Opportunities) i zagrożenia w jej otoczeniu (Threats).

Analiza SWOT została przeprowadzona w oparciu o spotkanie warsztatowe zorganizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu. Zespół uzgodnił kluczowe dla środowiska kwestie, które pogrupowano według kategorii właściwych dla analizy, oceniając odpowiedź lokalnego systemu polityki społecznej na występujące potrzeby społeczne. Analizując wewnętrzne uwarunkowania oceniano w szczególności:

- istniejącą infrastrukturę społeczną;
- jakość realizowanych usług;
- specjalizację kadr służb społecznych;
- kondycję organizacji pozarządowych ;
- postawy beneficjentów systemu.

Poddając analizie uwarunkowania zewnętrzne oceniano w szczególności:

- ramy prawne funkcjonowania systemu polityki społecznej;
- finansowanie systemu;
- istniejące programy mające wpływ na samorząd lokalny;
- współpracę z innymi podmiotami w rozwiązywaniu kwestii społecznych;
- postawy społeczne wobec poszczególnych problemów;
- rolę środków masowego przekazu.

Uwarunkowania wewnętrzne (silne i słabe strony) i zewnętrzne (szanse i zagrożenia) lokalnej polityki społecznej.

Obszar: rodzina, opieka nad dziećmi, młodzież.

Lp.	Silne strony	Waga
1	Sieć świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, Środowiskowy Dom Samopomocy „Promyczek” w Kędzierzynie-Koźlu (niepełnosprawni)	0,15
2	Zajęcia pozalekcyjne (Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kędzierzynie-Koźlu, Miejski Ośrodek Kultury w Kędzierzynie-Koźlu)	0,15
3	Programy profilaktyczno-edukacyjne organizowane przez szkoły	0,25
4	Wsparcie rodzin dysfunkcyjnych poprzez ustanowienie asystenta rodziny	0,15

5	Działalność zespołów interdyscyplinarnych, specjalistyczny ośrodek wsparcia	0,30
	Razem	1,0

Lp.	Słabe strony	Waga
1	Brak pomocy dla rodzin z pogranicza	0,20
2	Koszty uczestnictwa dzieci w zajęciach pozalekcyjnych, półkoloniach-Miejski Ośrodek Kultury w Kędzierzynie-Koźlu	0,20
3	Bariery wewnętrzne związane z korzystaniem z pomocy psychologiczno-pedagogicznej	0,25
4	Brak dostępności do bezpłatnej pomocy prawnej	0,15
5	Enklawy biedy występujące w niektórych osiedlach miasta	0,20
	Razem	1,0

Lp.	Szanse	Waga
1	Darmowe porady prawne dla rodzin	0,15
2	Rządowy program dożywiania	0,25
3	Stabilny system finansowania przedszkoli	0,20
4	Karta Dużej Rodziny	0,20
5	Zespoły interdyscyplinarne	0,20
	Razem	1,0

Lp.	Zagrożenia	Waga
1	Migracja za pracą (euro sieroty)	0,10
2	Bezrobocie / gospodarka	0,30
3	Łatwy dostęp do środków uzależniających	0,20
4	Ograniczenia prawne, brak elastyczności przepisów (ofiara/sprawca)	0,20
5	Bezradność rodziców – brak autorytetów	0,20
	Razem	1,0

Obszar: Marginalizacja społeczna

Lp.	Silne strony	Waga
1	Ośrodek MARKOT na terenie Gminy	0,20
2	Duża dostępność do pomocy terapeutycznej	0,25
3	Nowe formy wsparcia dla osób bezrobotnych (dla osób do 30 roku życia)	0,10

4	Program wychodzenia z bezdomności	0,30
5	Doświadczenia wynikające z realizacji Programu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu „Nowe Szanse”	0,15
	Razem	1,0

Lp	Słabe strony	Waga
1	Niewystarczająca ilość środków finansowych na aktywizację osób bezrobotnych	0,20
2	Brak współpracy między placówkami leczenia odwykowego a miastem	0,10
3	Brak pomocy dla osób nieletnich używających substancji psychoaktywnych	0,40
4	Nadmiar obowiązków przypadających na pracowników	0,20
5	Stygmatyzacja osiedli	0,10
	Razem	1,0

Lp.	Szanse	Waga
1	Rozwój ekonomii społecznej (spółdzielnia socjalna, CIS)	0,10
2	Inkubator przedsiębiorczości	0,40
3	Możliwość korzystania ze środków zewnętrznych	0,30
4	Dobre praktyki	0,10
5	Utworzenie specjalnej strefy ekonomicznej	0,10
	Razem	1,0

Lp.	Zagrożenia	Waga
1	Odływ ludności w celach zarobkowych	0,30
2	Eurosieroctwo	0,40
3	Brak programu budownictwa mieszkalnego	0,10
4	Niska skuteczność programów terapeutycznych	0,10
5	Niestabilny system aktów prawnych, liczne zmiany	0,10
	Razem	1,0

Obszar: Starość i niepełnosprawność

Lp.	Silne strony	Waga
1	Bardzo dobrze rozwinięty system opieki półstacjonarnej	0,35
2	Działalność organizacji pozarządowych działających na rzecz osób	0,25

	starszych i niepełnosprawnych	
3	Wysoko wykwalifikowana kadra	0,20
4	Działająca w Gminie Miejska Rada Seniorów	0,05
5	Rozwinięty system wsparcia dla osób niepełnosprawnych	0,15
	Razem	1,0

Lp.	Słabe strony	Waga
1	Niewystandaryzowany system usług opiekuńczych	0,30
2	Wysokie koszty utrzymania mieszkańców Gminy w domach pomocy społecznej	0,20
3	Niedostatek opieki hospicyjnej (hospicjum stacjonarne, domowe, poradnia hospicyjna)	0,35
4	Bariery architektoniczne	0,05
5	Brak środków finansowych na aktywizację i wsparcie osób niepełnosprawnych	0,10
	Razem	1,0

Lp.	Szanse	Waga
1	Dobra kondycja fizyczna i psychiczna osób starszych	0,25
2	Wolontariat seniorów, bank czasu	0,15
3	Rozwój organizacji pozarządowych	0,15
4	Standaryzacja usług dla osób starszych i niepełnosprawnych	0,20
5	Pozyskiwanie zewnętrznych środków pomocowych	0,25
	Razem	1,0

Lp.	Zagrożenia	Waga
1	Wzrost populacji w wieku senioralnym i liczby ludzi niepełnosprawnych	0,30
2	Depopulacja środowiska miejskiego	0,20
3	Brak ustawowych rozwiązań (teleopieka, asystent osoby niepełnosprawnej)	0,20
4	Brak zgody polityków i samorządowców na podejmowanie działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	0,15
5	Niski poziom partycypacji społecznej, niechęć , tworzenie barier w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	0,15
	Razem	1,0

Obszar: Kapitał społeczny

Lp.	Silne strony	Waga
1	Aktywne organizacje pozarządowe działające w określonych obszarach (Uniwersytety Trzeciego Wieku działające na terenie Gminy, CARITAS, Polski Związek Niewidomych oraz Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,	0,25
2	Liderzy osiedlowi, którzy podejmują się działań okazjonalnych	0,10
3	Pozytywne podejście władzy lokalnej do realizowanych w zakresie polityki społecznej działań	0,30
4	Dobrze wykwalifikowana kadra pomocy społecznej	0,25
5	Realizacja projektu systemowego POKL; aplikowanie o środki zewnętrzne	0,10
	Razem	1,0

Lp.	Słabe strony	Waga
1	Brak centrum wolontariatu	0,30
2	Brak organizacji działających w sferze opieki nad osobami niesamodzielnymi (niemobilnymi)	0,10
3	Brak centrum integracji społecznej	0,20
4	Brak pracowników wyspecjalizowanych w ubieganiu się o środki zewnętrzne	0,20
5	Brak rady działalności pożytku publicznego	0,20
	Razem	1,0

Lp.	Szanse	Waga
1	Zmiana ustawy o pomocy społecznej	0,30
2	Możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne w ramach projektów	0,30
3	Wrastająca rola ekonomii społecznej	0,20
4	Zwiększająca się aktywność obywatelska	0,10
5	Popularyzacja wolontariatu w mediach	0,10
	Razem	1,0

Lp.	Zagrożenia	Waga
1	Trudności w otrzymaniu środków finansowych w ramach konkursów	0,30
2	Zmiana przepisów zwiększających ilość zadań bez przekazywania środków na realizację	0,30

3	Enigmatyczne kryteria konkursów na usługi publiczne osłabiające dobrze zorganizowane organizacje pożytku publicznego	0,30
4	Niska aktywność społeczna	0,10
	Razem	1,0

3.3 ANALIZA METODĄ PARETO-LORENZA

Markiz Vilfredo Federico Damaso Pareto, ekonomista żyjący w XIX wieku, stwierdził, że znaczna część bogactwa jest w posiadaniu małej liczby ludności. Twierdzenie to poparł wynikami analiz dochodów ludności we Włoszech w 1897 roku. Okazało się, że 80% majątku jest w posiadaniu 20% mieszkańców. Podobną zależność Lorenz badał do zobrazowania nierównomiernego rozkładu bogactwa. W toku badań nad czynnikami determinującymi zależności w procesie analizy strategicznej krzywe Pareto i Lorenza przedstawia się na jednym wykresie, na którym krzywa Pareto prezentuje udziały poszczególnych grup, a krzywa Lorenza – skumulowane wartości.

Metoda Pareto-Lorenza jest również nazywany analizą ABC lub zasadą 80/20. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. Nazwa metody wynika z tego, że wyłaniamy trzy podzbiory, oznaczone literami A, B i C. Podzbiór A ma największe znaczenie, a podzbiór C – najmniejsze znaczenie z punktu widzenia przyjętego kryterium porządkowania.

Przy pomocy analizy Pareto-Lorenza można wykazać, że istnieje kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawane jest wsparcie społeczne, a tym samym to te kwestie są najbardziej istotne dla lokalnej polityki społecznej. Należy wszakże zauważyć, że analizując kwestię społeczną metodą Pareto-Lorenza, opieramy się jedynie na danych wygenerowanych przez system sprawozdawczy pomocy społecznej. W zestawieniu poniższym dla większej czytelności zaokrąglono dane procentowe do pełnych wartości.

Tabela nr 15. Analiza problemów społecznych według zestawienia Pareto-Lorenza

Kategoria	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinie	Procent udziału w populacji	Skumulowana wartość procentowa cechy	Istotność kategorii
Ubóstwo	1246	2876	26,94%	26,94%	A
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	540	2275	21,31%	48,25%	
Bezrobocie	1143	1876	17,58%	65,83%	
Niepełnosprawność	714	1412	13,23%	79,06%	B
Długotrwała lub ciężka choroba	539	934	8,75%	87,81%	
Alkoholizm	238	388	3,64%	91,45%	C
Przemoc w rodzinie	174	746	6,99%	98,44%	
Bezdomność	76	85	0,80%	99,24%	
Trudności po opuszczeniu zakładu karnego	34	43	0,40%	99,64%	
Narkomania	12	22	0,20%	99,84%	
Zdarzenie losowe	7	11	0,10%	99,94%	
Ochrona macierzyństwa	6	6	0,06%	100,00%	

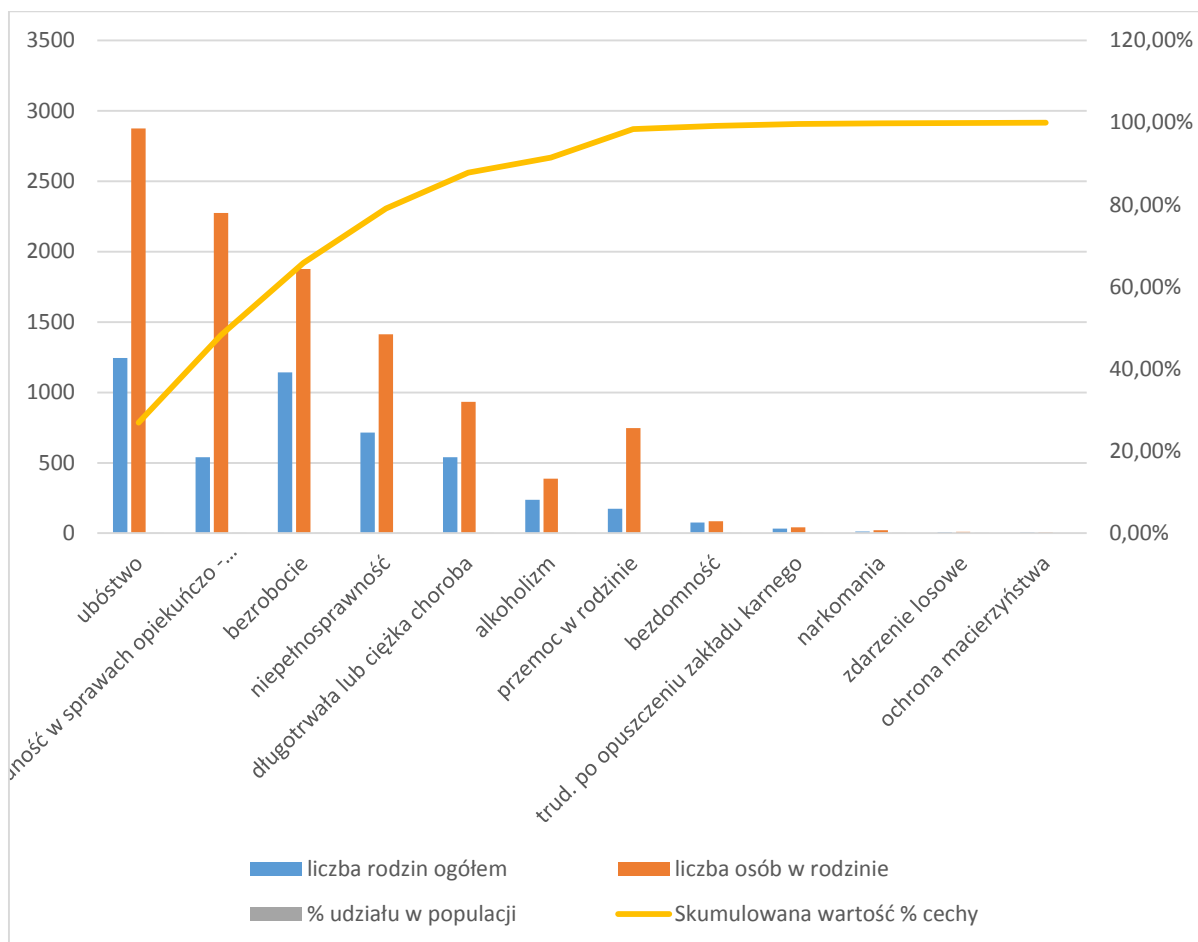
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenza zaprezentowano na diagramie składającym się z dwóch zestawień:

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym. Jest to wykres, którego każda kolumna ilustruje ile razy wystąpiło obserwowane zjawisko. W tym przypadku słupki na wykresie przedstawiają wartości z kolumny procentowego udziału w populacji w powyższej tabeli.
- wykres liniowy – reprezentuje skumulowany procentowy udział każdego z obserwowanych zjawisk (kolumna: Skumulowana wartość procentowa cechy).

Na poniższym wykresie wyraźnie widoczne jest, że pierwsze trzy kategorie są przyczyną ponad 60% przypadków udzielania pomocy społecznej. W celu zwiększenia czytelności na wykresie ukryto kategorie z wartościami zerowymi.

Wykres nr 33. Analiza problemów społecznych w ujęciu Pareto-Lorenza

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu w Kędzierzynie-Koźlu).

Zdecydowanie jako najistotniejsze w powyższej analizie są kwestie związane z bezrobociem, bezradnością w sprawach opiekuńczo wychowawczych i ubóstwem. Są to aspekty generujące kolejne problemy społeczne i powinny być one rozwiązywane w pierwszej kolejności.

3.4 KAPITAŁ SPOŁECZNY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie Gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i jednostki niepubliczne, np. organizacje pozarządowe.

Kluczową instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu. Podmiotem prowadzącym jednostkę jest Urząd Miasta Kędzierzyn-Koźle. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w Gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców Gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. Kadra zatrudniona w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, licząca 139 osób, regularnie uczestniczy w formach dokształcania i podnoszenia swoich kwalifikacji. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu realizował w minionych latach projekty, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 16. Realizacja projektów systemowych i innych funduszy UE w latach 2013-2014

Okres realizacji	Nazwa projektu	Liczba beneficjentów ogółem
2013-2014	Program aktywizacji społeczno-zawodowej bezrobotnych „Nowe Szanse”	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Przedstawiony w tabeli projekt był współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego pt.: „Nowe Szanse”. Celem głównym projektu było zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, wykluczonym oraz dyskryminowanym na rynku pracy, a także podwyższenie ich statusu zawodowego i społecznego poprzez przygotowanie tychże osób do wejścia na rynek pracy i integrację z rynkiem pracy. Projekt zakładał wsparcie grupy beneficjentów korzystających z pomocy społecznej, nieaktywnych zawodowo w wieku aktywności zawodowej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu regularnie uczestniczy w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, pozyskując środki w ramach resortowych programów wspierania rodziny i pieczy zastępczej Asystent rodziny”.

Współpraca Gminy Kędzierzyn-Koźle z organizacjami pozarządowymi dotyczy realizacji zadań publicznych, określonych w art. 4 ustawy o działalności pożytku

publicznego i o wolontariacie, w zakresie odpowiadającym zadaniom Gminy i ma charakter współpracy finansowej i niefinansowej.

Finansowe formy współpracy Gminy obejmowały w roku 2014 następujące aspekty:

- zlecenie realizacji zadań publicznych poprzez powierzanie (finansowanie) oraz wspieranie (dofinansowanie) wykonania zadania i udzielanie dotacji na ten cel;
- zlecenie realizacji zadań z pominięciem otwartego konkursu ofert na warunkach określonych w art. 19a ustawy.

W roku 2014 Gmina Kędzierzyn-Koźle zleciła organizacjom pozarządowym łącznie 11 zadań.

Tabela nr 17. Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej

Kryterium	2012	2013	2014
Liczba organizacji pozarządowych, z którymi na podstawie zawartej umowy współpracuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	2	4	2
Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego			
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	8	8	8
Liczba zleceń / umów	12	10	11
Wartość dotacji przekazanych dla organizacji pozarządowych (w PLN)	545 239	553 069	547 508
Zlecenia w trybie zamówień publicznych			
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	2	4	2
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych (w PLN)	29 799	177 174	184 516

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu.

Samorząd Gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie zlecenia realizacji zadań własnych, dofinansowania działalności statutowej organizacji oraz doradztwa i konsultacji.

Głównym zadaniem organizacji pozarządowych jest zaspokojenie indywidualnych i społecznych potrzeb w małej grupie, przyczyniając się w ten sposób do przyjęcia postawy obywatelskiej w zakresie spraw ludzkich i lokalnych, propagując pluralizm i różnorodność życia społecznego. Dzięki temu, że organizacje pozarządowe tworzą się oddolnie i spontanicznie, jako pierwsze ujawniają one występujące w środowisku problemy, które wymagają zastosowania środków zmierzających do ich rozwiązania. Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Kędzierzyn-Koźle wypełniają swoje zadania w wielu dziedzinach, między innymi w obszarze kultury i sztuki, sportu, turystyki, rekreacji, edukacji i wychowania, ochrony zdrowia, usług socjalnych i pomocy społecznej, ochrony środowiska, rozwoju lokalnego w wymiarze społecznym i materialnym oraz sprawach zawodowych, pracowniczych i branżowych. W Gminie realizowany jest „Program współpracy Gminy Kędzierzyn-Koźle z organizacjami pozarządowymi”, do którego celów należą:

- podniesienie efektywności działań w sferze wykonywania zadań publicznych;
- określenie jednolitych i czytelnych zasad wspierania przez Gminę organizacji pozarządowych, poszerzanie zakresu działań i wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań.

Poprzez wprowadzenie Programu, Gmina pragnie włączyć organizacje pozarządowe w system demokracji lokalnej, której priorytetem jest jak najlepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb jej mieszkańców. Współpraca Gminy Kędzierzyn-Koźle z organizacjami pozarządowymi odbywa się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności.

Priorytetowe zadania publiczne Gminy, których realizacja przez organizacje pozarządowe powinna być wspierana lub powierzana organizacjom pozarządowym obejmują:

- powszechne zajęcia sportowe w szczególności dla dzieci i młodzieży,
- organizację imprez sportowo rekreacyjnych dla mieszkańców Kędzierzyna-Koźla;

- przeciwdziałanie patologiom społecznym (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie);
- przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji społecznej;
- aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, w szczególności kreowanie postaw przedsiębiorczych;
- rozwój form pracy z rodziną, w tym opieki nad dziećmi i młodzieżą (w ramach świetlic środowiskowo-socjoterapeutycznych), opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi (opieka pielęgnacyjna) oraz opieki paliatywnej (opieka lekarsko-pielęgniarska);
- propagowanie historii i tradycji kulturalnych Gminy;
- wspomaganie rozwoju kultury, w tym twórczości artystycznej oraz organizacji imprez i przedsięwzięć kulturalnych wzbogacających ofertę miasta;
- przedsięwzięcia kulturalne, w szczególności alternatywne i niekomercyjne formy.

3.5 PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Podsumowując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego i które są treścią części programowej niniejszego dokumentu.

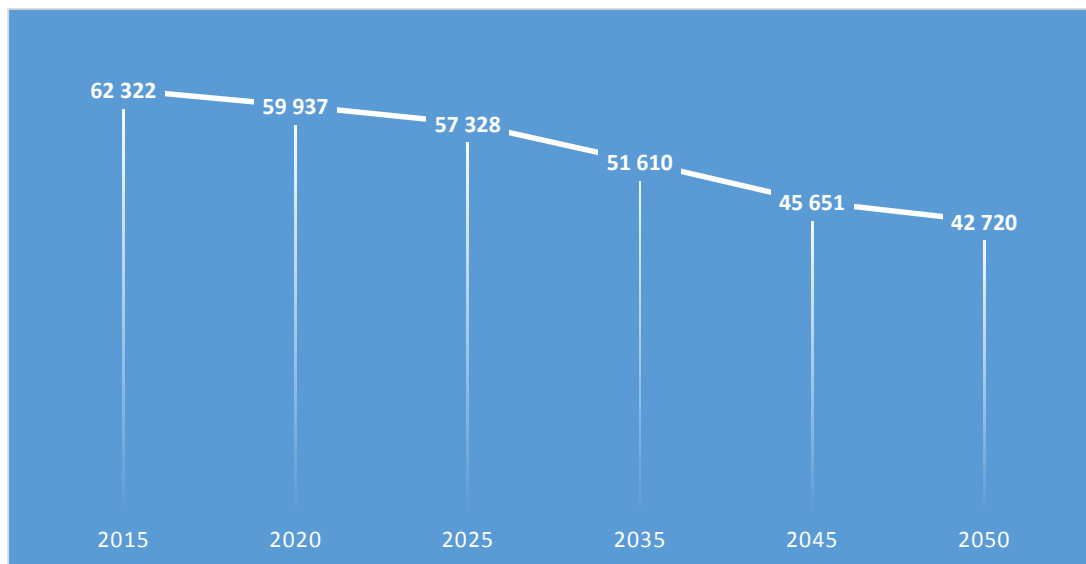
Zespół przygotowujący dokument uznał, iż problemami, dla których w pierwszej kolejności należy zaprojektować działania są dysfunkcje występujące w rodzinach. Rodzinę należy wzmocnić, tak aby w skuteczniejszy sposób mogła opierać się pojawiającym się kryzysom. Wzmocnienie rodzin będzie możliwe dzięki rozwojowi asystentury oraz rodzin wspierających. Zadaniem rodziny wspierającej jest aktywna pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji w rodzinach tego wymagających. Formy pomocy mogą być bardzo różne, uzależnione od potrzeb oraz

współpracy między zainteresowanymi. Dotyczyć one mogą: wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego.

Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom niepełnosprawnym i starszym – grupom, których liczebność zwiększa się na terenie Gminy i zarazem szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Równie ważne jest przeciwdziałanie bezrobociu prowadzącemu do ubóstwa i stwarzającemu zagrożenie bezdomnością. Istotnym zagadnieniem jest także przeciwdziałanie uzależnieniom, negatywnie wpływającym na kondycję lokalnej społeczności.

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Samorząd powinien prowadzić i rozwijać współpracę z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

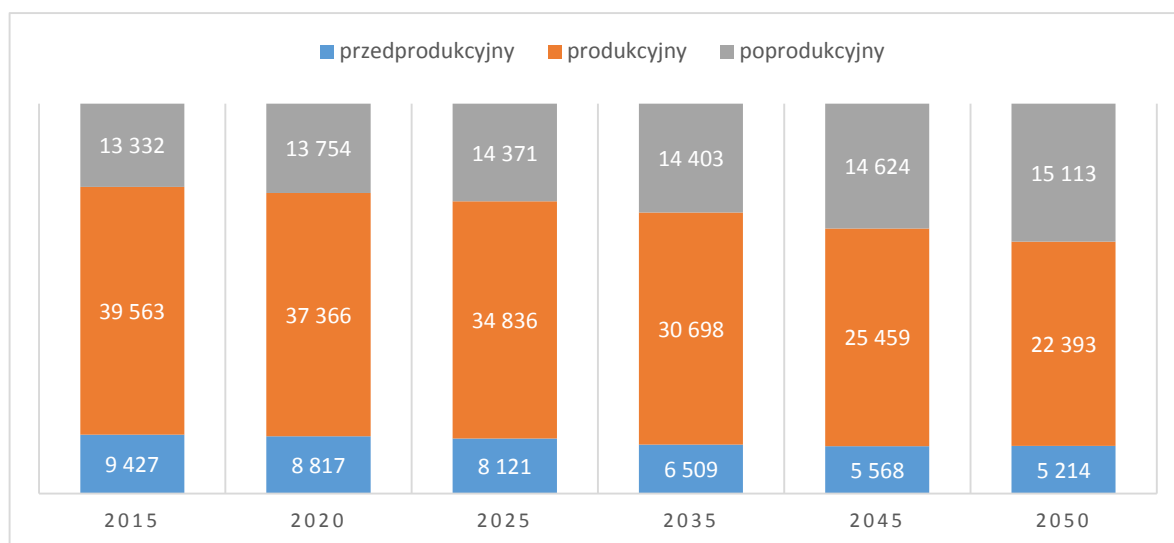
Wykres nr 34. Prognoza zmian populacji do 2050 roku w Gminie Kędzierzyn-Koźle

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

**Wykres nr 35. Prognoza zmian struktury wewnętrznej populacji do 2050 roku
w Gminie Kędzierzyn-Koźle**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań Głównego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 mln w 2010 roku do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju. Zgodnie z prognozami, na wskazanym terenie przewiduje się wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Mimo obecnie dobrej sytuacji demograficznej Gminy należy zakładać, że w kolejnych latach nasili się zjawisko problemów społecznych dotyczących tej grupy społecznej. Do problemów tych należą przede wszystkim samotność, choroby, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne, które pogłębia brak dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów sprzętu ortopedycznego oraz rehabilitacyjnego.

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia dużych grup ludności do podwyższania i uzupełniania osiągnięć edukacyjnych pozwalają sądzić, że dane te z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie. Dotyczy to jednak głównie osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe. Opisanie tendencje dotyczące kształcenia dorosłych nie dotyczą niestety osób starszych z wykształceniem podstawowym.

Potencjał społeczny środowiska lokalnego jest i będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli koncentrującą się m.in. w działaniach organizacji pozarządowych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji i ich szersze włączenie w nurt życia publicznego.

Konieczne są zmiany polegające na odejściu od świadczenia usług opiekuńczych i ratownictwa społecznego, które poprzez rozbudowany system działań osłonowych bardziej utrwalalo zjawisko bezradności społecznej niż aktywizowało do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa.

W procesie tym bardzo ważne jest nowe określenie roli organizacji pozarządowych w ciągu najbliższych lat oraz systematyczne inwestycje w budowę kapitału społecznego, w szczególności poprzez edukację osób dorosłych.

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała, można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych na tym obszarze. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych (aż 84%) utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków, a sytuacja ta w najbliższych latach nie ulegnie szczególnym zmianom. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia, co stanowi kolejne wyzwania dla lokalnej polityki społecznej.

Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków na pokonanie codziennych przeciwności i kłopotów. Niebagatelne znaczenie mają tutaj także problemy materialne wywołane głównie brakiem zatrudnienia. W konsekwencji można oczekiwać wzrostu liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych używek. Wydaje się, że w perspektywie najbliższych lat, kwestia ta nadal pozostanie poważnym wyzwaniem dla kształtowania lokalnej polityki społecznej i stąd konieczne będą działania

profilaktyczne dla całej populacji, szczególnie dzieci i młodzieży, jak i działania interwencyjne podejmowane wobec osób nadużywających alkoholu.

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie, zaraz po braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego prawdopodobnie będzie się pogłębiał, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie. Zważywszy na sytuację społeczną i gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezrobocia może w ciągu najbliższych lat wzrastać, stąd konieczne są działania uprzedzające tę sytuację – oczywiście w tych przypadkach, w których jest to możliwe – m.in. poprzez projekty zawierające elementy nauki gospodarowania zasobami finansowymi. Szacuje się, że poziom bezrobocia do 2020 roku będzie spadać, jednak nadal pozostanie szereg osób nieprzystosowanych do pozostawania w zatrudnieniu i w związku z tym, dla tej grupy trzeba będzie zaplanować działania korzystając z rozwiązań, jakie stwarza ekonomia społeczna.

Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. W związku z tym, że w kolejnych latach nie zakłada się wzrostu liczby osób bezrobotnych, należy również zakładać stabilizację dochodów własnych gospodarstw domowych, co powinno przyczynić się do ograniczenia sfery ubóstwa

Tabela nr 18. Prognoza problemów społecznych

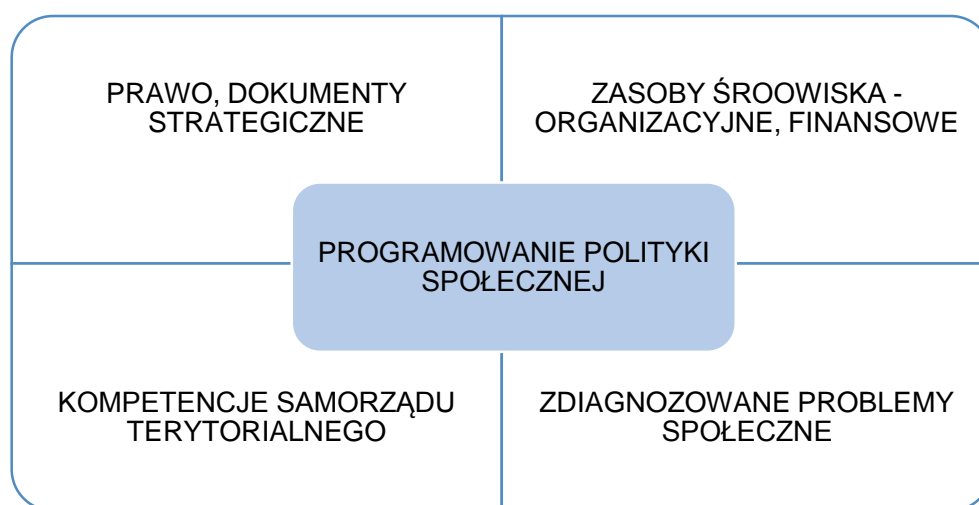
Problemy społeczne	Prognoza zmian w stosunku do stanu obecnego
Niepełnosprawność	Wzrost
Uzależnienia	Wzrost / Stagnacja
Bezrobocie	Możliwy spadek
Ubóstwo	Stagnacja / Możliwy spadek
Bezdomność	Stagnacja
Przestępczość	Wzrost
Przemoc w rodzinie	Wzrost / Stagnacja

Źródło: opracowanie własne.

Nie prognozuje się zmian w zakresie bezdomności. Ewentualny wzrost liczby osób bezdomnych może wynikać z: prognozowanego pogłębiającego się ubóstwa i bezrobocia – niskie dochody mogą nie wystarczyć na pokrycie opłat czynszowych za mieszkanie. Wysoka zaległość z tego tytułu może być z kolei powodem do eksmisji, która jest już tylko krokiem do bezdomności; prognozowanego wzrostu uzależnień – osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków mogą być nieakceptowane przez członków rodziny i mogą zostać przez nich odrzucone i wygnane z domu; przemocy w rodzinie – ofiary przemocy w rodzinie (zwłaszcza kobiety z dziećmi) bardzo często pod wpływem przymusu lub dobrowolnie opuszczają dom bez żadnych środków do życia w obronie przed przemocą ze strony jednego z członków rodziny.

Prognozowany wzrost poziomu uzależnień może być powodem do zwiększania się liczby przestępstw. Uzależnienia od środków odurzających (tj. alkohol, narkotyki) mogą być główną przyczyną bójek i rozbojów.

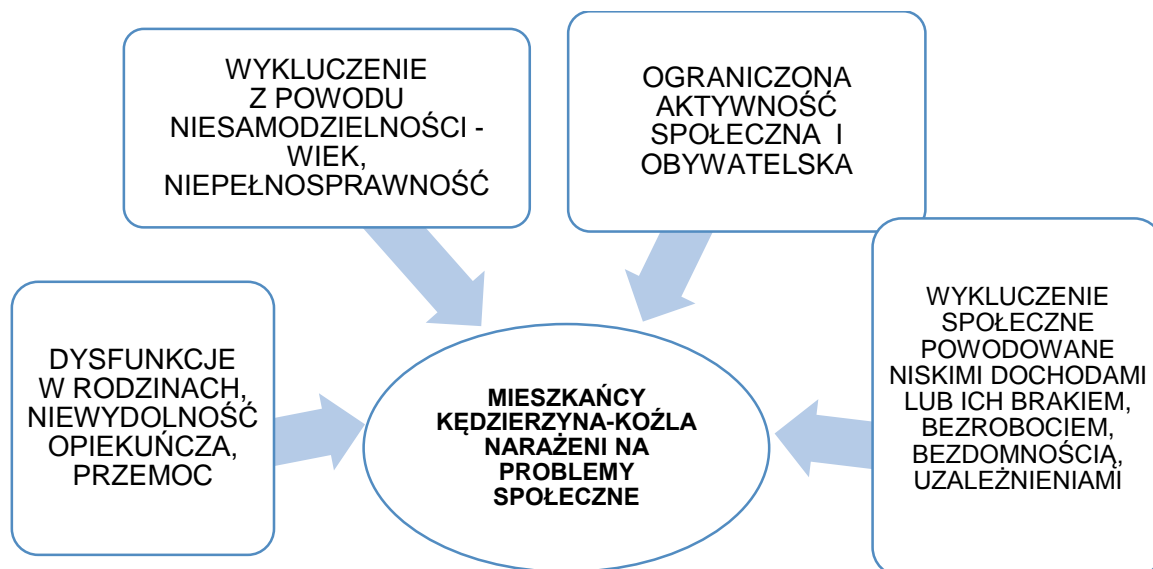
Diagram nr 3. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

Źródło: opracowanie własne.

Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Wpływ poszczególnych czynników jest oczywiście złożony i niejednorodny.

Diagram nr 4. Problemy Gminy, które należy rozwiązać w ramach strategii

Źródło: opracowanie własne.

Czterem zidentyfikowanym obszarom problemowym odpowiadają cele strategiczne zaprezentowane w części projekcyjnej.

4. CZĘŚĆ PROJEKCYJNA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1 MISJA I CELE STRATEGICZNE

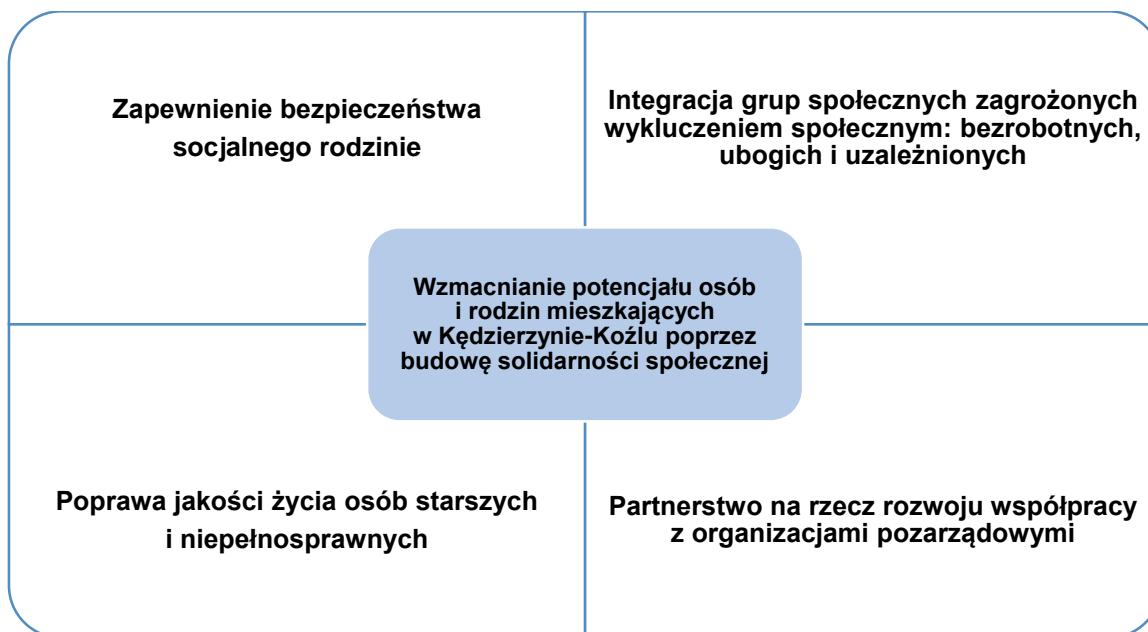
W trakcie prac nad strategią, misja przyjęła poniższe brzmienie.

Wzmacnianie potencjału osób i rodzin mieszkających w Kędzierzynie-Koźlu poprzez budowę solidarności społecznej opartej o:

- wsparcie rodziny;
- poprawę jakości życia osób zależnych;
- aktywizację mieszkańców i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- partnerstwo z organizacjami pozarządowymi.

Jej powiązanie z celami strategicznymi zaprezentowano na poniższym diagramie.

Diagram nr 5. Związek misji z celami strategicznymi

Źródło: opracowanie własne.

Do celów strategicznych opracowano siatkę celów operacyjnych i zadań wraz z ich realizatorami.

Cel strategiczny nr 1: Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzinie.

1.1 Zwiększenie koordynacji i działań diagnostycznych i profilaktycznych wobec rodzin niewydolnych oraz wymagających wsparcia.

1.2 Wspieranie rodzin i dzieci celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych i przywrócenia właściwego funkcjonowania w społeczeństwie.

1.3 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy.

Cel strategiczny nr 2: Integracja grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym: bezrobotnych, ubogich i uzależnionych.

2.1 Zmniejszenie poziomu bezrobocia, wsparcie osób pozostających bez pracy i rozwój ekonomii społecznej.

2.2 Integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2.3 Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Cel strategiczny nr 3: Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.

3.1 Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi starszych i niepełnosprawnych.

3.2 Integracja i aktywizacja osób z ograniczoną samodzielnością.

3.3 Poszerzenie i poprawa jakości świadczonych usług.

Cel strategiczny nr 4: Partnerstwo na rzecz rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.

4.1 Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

4.2 Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.

4.2 CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny nr 1:				
Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzinie				
Cele operacyjne i kierunki działań	Koordinator	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźnik
1.1 Zwiększenie koordynacji i działań diagnostycznych i profilaktycznych wobec rodzin niewydolnych oraz wymagających wsparcia				
1.1.1 Zwiększenie dostępności różnorodnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne	Na bieżąco	Liczba dzieci objętych zajęciami Liczba form realizowanej pomocy
1.1.2 Zwiększenie pomocy celowej dla rodzin z dziećmi poprzez zaspokajanie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży (programy dożywiania i wsparcia rzeczowego, system stypendialny, organizacja wypoczynku)	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba rodzin objętych pracą socjalną Liczba realizowanych programów i projektów socjalnych Liczba dzieci objętych programem stypendialnym

letniego i zimowego dla wychowujących się w rodzinach o niskim statusie materialnym)				
1.1.3 Rozwój asystentury rodzin	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba asystentów Liczba rodzin objętych pracą asystentów
1.1.4 Organizowanie przedsięwzięć umożliwiających aktywne spędzanie czasu wolnego przez dzieci z rodzin w trudnej sytuacji materialnej	Jednostki organizacyjne Gminy właściwe ds. sportu, rekreacji, kultury	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, Wydział Kultury Sportu i Turystyki Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów Liczba dzieci uczestniczących w projektach
1.1.5 Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie - Koźlu	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle, organizacje pozarządowe, podmioty wskazane w programie	Program przygotowany w trybie trzyletnim (realizacja coroczna)	Zgodnie ze sprawozdaniem
1.1.6 Promowanie powstawania rodzin wspierających	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie - Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba podjętych przedsięwzięć Liczba utworzonych rodzin wspierających

1.2. Wspieranie dzieci i rodzin celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych i przywrócenia właściwego funkcjonowania w społeczeństwie				
1.2.1 Rozwój programu „Szkoła rodzica”	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne	Na bieżąco	Liczba podjętych zarządzeń i zatwierdzonych do realizacji programów w placówkach
1.2.2 Zabezpieczenie dzieciom opieki po zajęciach szkolnych (wydłużenie godzin pracy świetlic szkolnych, zwiększenie liczby miejsc w świetlicach szkolnych)	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu we współpracy z Wydziałem Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba uczestników poszczególnych projektów Liczba organizowanych przedsięwzięć
1.2.3 Organizacja bezpłatnych kolonii i półkolonii organizowanych dla rodzin najuboższych, zwiększenie liczby bezpłatnych przedsięwzięć okolicznościowych	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu we współpracy z Wydziałem Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty.	Na bieżąco	Liczba uczestników poszczególnych projektów, Liczba organizowanych przedsięwzięć
1.2.4 Zwiększenie dostępności i jakości poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba udzielonych porad psychologicznych i pedagogicznych w każdej placówce

psychologicznego				Liczba dzieci przypadających na jednego pedagoga / psychologa w poszczególnych placówkach
1.2.5 Zabezpieczenie w zasobach Gminy mieszkań dla wychowanków opuszczających system opieki zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Na bieżąco	Liczba wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej Liczba mieszkań przekazanych z zasobów komunalnych pełnoletnim wychowankom pieczy Liczba mieszkań chronionych
1.2.6 Rozwój osiedlowych placów gier i zabaw dla dzieci, poprawa infrastruktury	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba uczestników poszczególnych projektów Liczba osiedlowych placów gier i zabaw dla dzieci
1.2.7 Rozwijanie kwalifikacji zawodowych przez pedagogów, pracowników socjalnych oraz osób zajmujących się rodzinami niewydolnymi wychowawczo	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba uczestników szkoleń
1.3 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy				
1.3.1 Inicjowanie, udział w kampaniach	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych	Na bieżąco	Wysokość nakładu plakatów, ulotek, informatorów

społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Przemocy w Rodzinie	i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle, organizacje pozarządowe i inne podmioty		Liczba uczestników Liczba kampanii
1.3.2 Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Zespół Interdyscyplinar ny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu Organizacje pozarządowe i inne podmioty, podmioty wskazane w programie	Opracowywany w cyklu wieloletnim (realizacja coroczna)	Wskaźniki przyjęte w programie

Cel strategiczny nr 2:

Integracja grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym: bezrobotnych, ubogich i uzależnionych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźnik
2.1 Zmniejszenie poziomu bezrobocia, wsparcie osób pozostających bez pracy i rozwój ekonomii społecznej				
2.1.1 Promowanie i wdrożenie klauzul społecznych w instytucjach samorządowych	Wydział Zamówień Publicznych Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle, jednostki organizacyjne Gminy	Podmioty realizujące inwestycje	Na bieżąco	Liczba zamówień publicznych uwzględniających klauzule społeczne
2.1.2 Rozwój projektów socjalnych adresowanych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Wydział Kultury Sportu i Turystyki Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów socjalnych, liczba osób objętych projektami

z powodu bezrobocia i ubóstwa				
2.1.3 Rozwój systemu doradztwa zawodowego w placówkach edukacyjnych	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta w Kędzierzynie-Koźlu	Placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba spotkań prowadzonych w szkołach
2.1.4 Budowa systemu wsparcia pracodawców poprzez system ulg podatkowych, sprzyjanie tworzeniu nowych miejsc pracy	Wydział Finansowy Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba tworzonych podmiotów gospodarczych, poziom bezrobocia w mieście
2.1.5 Promowanie i współtworzenie podmiotów ekonomii społecznej	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej
2.1.6 Rozwój wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z powodu ubóstwa poprzez system świadczeń i wsparcie indywidualne (poradnictwo prawne, psychologiczne, praca socjalna)	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba udzielonych porad, Liczba osób objętych świadczeniami finansowymi Liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych
2.1.7 Rozwój współpracy z	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba podejmowanych przedsięwzięć

Powiatowym Urzędem Pracy w Kędzierzynie-Koźlu	Kędzierzynie-Koźlu			
2.2 Integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym				
2.2.1 Rozwój działań osłonowych, szczególnie w okresie jesienno-zimowym	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba osób bezdomnych objętych pomocą Liczba osób bezdomnych skierowanych do noclegowni, schronisk
2.2.2 Rozwój i systematyczna modernizacja zasobu mieszkań socjalnych i komunalnych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzynie-Koźle	Miejski Zarząd Budynków Komunalnych w Kędzierzynie-Koźlu	Na bieżąco	Liczba oddanych do użytku lokali socjalnych Liczba zmodernizowanych lokali
2.2.3 Budowa kapitału społecznego w środowiskach zagrożonych ubóstwem (enklawy biedy) poprzez rozwój pracy socjalnej i programy aktywności lokalnej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzynie-Koźle organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba osób objętych pracą socjalną Liczba uczestników ośrodków społeczności lokalnej
2.3 Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień				
2.3.1 Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych wraz ze zmianą zachowań i postaw	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Organizacje pozarządowe i podmioty wskazane w programie	Na bieżąco	Liczba przeprowadzonych programów i kampanii

mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami				
2.3.2 Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Organizacje pozarządowe i podmioty wskazane w programie	Na bieżąco	Liczba przeprowadzonych kontroli
2.3.3 Realizacja działań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkotykowych wobec osób uzależnionych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i podmioty wskazane w programie	Opracowywany i realizowany w cyklu rocznym	Zgodnie ze wskaźnikami przyjętymi w programie

Cel strategiczny nr 3:

Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partner	Termin realizacji	Wskaźnik
3.1. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi starych				
3.1.1 Powołanie rzecznika ds. osób starszych i niepełnosprawnych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba podjętych interwencji

3.1.2 Systematyczny monitoring sytuacji osób starszych w mieście	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba przygotowanych raportów oceniających sytuację i jakość życia seniorów
3.1.3 Rozwój sieci placówek wsparcia półstacjonarnego	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu,	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzynie-Koźle, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba miejsc w placówkach
3.1.4 Organizacja Miejskich Obchodów Dni Seniora	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Corocznie	Liczba osób uczestniczących w obchodach
3.1.5 Rozwój wolontariatu adresowanego do osób starszych i niepełnosprawnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba wolontariuszy Liczba osób objętych wsparciem
3.1.6 Rozwój systemu informacji dotyczących inicjatyw dla osób starszych i niepełnosprawnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych Liczba wydanych ulotek i informatorów
3.1.7 Rozwój różnych form kształcenia ustawicznego osób w trzeciej tencji życia	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba organizowanych szkoleń, warsztatów, zajęć
3.2 Integracja i aktywizacja osób z ograniczoną samodzielnością				
3.2.1 Rozwój placów	Wydział Inwestycji,	Organizacje pozarządowe i	Na bieżąco	Liczba zamontowanych

rekreacji ruchowej dla osób starszych	Remontów i Eksploatacji Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle.	inne podmioty.		urządzeń Liczba placów rekreacji ruchowej dla osób starszych
3.2.2 Inwentaryzacja barier utrudniających funkcjonowanie osobom z niepełno-sprawnościami	Wydział Inwestycji, Remontów i Eksploatacji Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle, Wydział Zarządzania Drogami Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty.	Co trzy lata	Liczba opracowanych raportów
3.2.3 Opracowanie Miejskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty wskazane w programie	Opracowywany w cyklu wieloletnim (realizacja coroczna)	Wskaźniki przyjęte w programie
3.3 Poszerzenie i poprawa jakości świadczonych usług				
3.3.1 Systematyczna modernizacja placówek wsparcia dziennego	Wydział Inwestycji, Remontów i Eksploatacji Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zmodernizowanych placówek Liczba osób objętych wsparciem
3.3.2 Rozwój i standaryzacja usług opiekuńczych wspomagających osoby starsze w miejscu zamieszkania	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba osób korzystających z usług

3.3.3 Monitoring funkcjonowania usług opiekuńczych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba przygotowanych raportów Liczba szkoleń dla osób świadczących usługi opiekuńcze
3.3.4 Doradztwo i zachęcanie do rozwoju małych form pomocy dla osób starszych, takich jak rodzinne domy pomocy	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba informacji, ulotek, liczba miejsc w placówkach / zakładach
3.3.5 Opracowanie i realizacja programów profilaktyki zdrowotnej adresowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Jednostki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba realizowanych programów Liczba osób objętych profilaktyką

Cel strategiczny nr 4:

Partnerstwo na rzecz rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partner	Termin realizacji	Wskaźnik
4.1 Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego				
4.1.1 Zintensyfikowanie współpracy z partnerami pozarządowymi (powierzenie i wspieranie oraz koordynacja wspólnych działań)	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba przekazywanych do realizacji zadań publicznych Liczba wspólnie realizowanych działań

4.1.2 Wspieranie rozwoju sektora pozarządowego i wolontariatu (programy mini-grantowe)	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z gminą Liczba wolontariuszy
4.1.3 Rozwój poradnictwa zwiększającego samodzielność obywatelską, w tym wspieranie działań na rzecz tworzenia aktywnych środowisk lokalnych oraz wspieranie postaw obywatelskich i lokalnych inicjatyw obywatelskich (współpraca z radami Osiedli)	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych projektów
4.1.4 Opracowanie i realizacja rocznego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Zgodnie z wskaźnikami przyjętymi w programie
4.2 Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej				
4.2.1 Wzmocnienie i rozwijanie umiejętności pracowników socjalnych działających na rzecz pełniejszej integracji społecznej klientów pomocy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba organizowanych szkoleń Liczba uczestników szkoleń

społecznej poprzez ich systematyczne doszkąłcanie				
4.2.2 Badanie poziomu satysfakcji pracowniczej i wypracowanie strategii rozwoju Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba przygotowanych opracowań
4.2.3 Badanie poziomu satysfakcji odbiorcy zadań społecznych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba przygotowanych opracowań
4.3 Diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych				
4.3.1 Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych	Wydział Polityki Mieszkaniowej, Spraw Socjalnych i Zdrowia Urzędu Miasta Kędzierzyn-Koźle	Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba przygotowanych opracowań
4.3.2 Upowszechnianie informacji o aktualnej ofercie i formach świadczeń pomocowych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Nakład materiałów informacyjnych

4.3 MONITORING I SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII

4.3.1 Monitoring

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych oraz narastanie poszczególnych „dolegliwości” społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś – w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

4.3.2 Tryb monitorowania strategii

Do monitorowania strategii powołany będzie zespół oceniający, zwany dalej zespołem. Będzie on powołany przez organ wykonawczy jednostki samorządowej lub – o ile takie rozwiązanie zostanie przyjęte – przez Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej. W jego skład mogą wchodzić pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek podległych, ale także innych podmiotów realizujących i współdziałających w realizacji strategii oraz pracownicy organizacji pozarządowych.

Zespół winien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w strategii. W trakcie oceny, każdy z kierunków można ocenić i odnieść go do skali:

- 1 - nie rozpoczęto;
- 2 - zaawansowane prace przygotowawcze;
- 3 - w trakcie powstawania;

- 4 - zapoczątkowane;
- 5 - częściowe wdrożenie;
- 6 - znaczne zaawansowanie;
- 7 - pełne i skuteczne wdrożenie.

Zastosowana, jednolita skala umożliwi graficzne przedstawienie wdrażania strategii i odniesienie wskazanych wartości do lat następnych. Ocena punktacji poszczególnych kierunków jest dokonywana w drodze konsensusu. Jeżeli konsensus nie jest w zespole możliwy, ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący zespołu. Doprecyzowanie działalności zespołu powinno nastąpić w trybie zarządzenia wydanego przez powołującego zespół. Zespół co roku powinien również dokonać zestawienia wskaźników przypisanych poszczególnym zadaniom.

4.3.3 Metody realizacji strategii i ramy finansowe

Poniżej zaprezentowano najbardziej typowe sposoby realizacyjne dla lokalnego rozwiązywania problemów społecznych. Metody te wykorzystano w formułowaniu konkretnych zadań wymienianych w ramach poszczególnych celów operacyjnych dokumentu. Wskazanie ich w tym miejscu uzupełnia proces metodologiczny opracowania dokumentu i jest wskazówką dla przyszłych korekt dokumentu programowego, które mogą wynikać z procesu jego monitorowania i ewaluacji.

- **Metody aktywizujące.** Metody te pobudzają osoby (często z kategorii ryzyka socjalnego) w proces zmiany swojej sytuacji życiowej. W procesie tym następuje uświadomienie celu ich działania wraz z umotywowaniem potrzeby jego osiągnięcia. Poprzez pobudzenie aktywności, inteligencji, ale też przede wszystkim wyobraźni, emocji i pomysłowości, dąży się do poprawy zaistniałej negatywnej sytuacji.
- **Metody integrujące.** Metody integrujące wzmacniają lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań, czy to na rzecz osób z grup ryzyka, czy też na rzecz dobrych praktyk. Zamiast tłumienia konfliktu lub poszukiwania kompromisu, strony otwarcie próbują znaleźć rozwiązanie możliwe do przyjęcia dla wszystkich. Procesy integracyjne są kluczem do przełamania braku spójności społecznej.

- **Metody profilaktyczne.** Profilaktyka jest działaniem, które ma na celu zapobieganie pojawienia się i rozwoju danego zjawiska w konkretnej społeczności, jak też promowanie alternatywnych zjawisk w stosunku do tych, które usiłuje się wyeliminować. Metody profilaktyczne minimalizują przyczyny generujące trudne sytuacje życiowe. Istotnym elementem powodzenia tej grupy działań są ćwiczenia zachowań asertywnych. Metody profilaktyczne pogłębiają naszą świadomość dotyczącą przyczyn uzależnień, zagrożeń z nich wynikających oraz obrony przed uzależnieniami. Wskazują one możliwości radzenia sobie z problemami związanymi z uzależnieniami oraz korzystania z pomocy i wsparcia innych.
- **Metody weryfikujące.** Wskazują związki między teorią a praktyką, jednocześnie sprawdzając poziom realności przyjętych teorii. W celu zweryfikowania przyjętych założeń przewiduje się zaangażowanie społeczności lokalnej, której poglądy na dane zagadnienie analizowane będą za pomocą ankiet. Metody są przydane w procesie oceny realizowanych działań, na przykład za pomocą badań ankietowych czy grup fokusowych.
- **Metody wykluczające.** Wykluczenie społeczne oznacza ograniczenie możliwości korzystania z dóbr, które powinny być dostępne dla wszystkich w życiu gospodarczym, społecznym i obywatelskim. W metodach tych następuje izolacja niepożądanych osób w środowisku lokalnym, np. izolacja sprawców przestępstw.
- **Metody niwelujące.** Są to metody rozwiązujące problemy, zjawiska lub niepożądane sytuacje. Za pomocą różnego rodzaju akcji informacyjnych, władze Gminy wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, przyczynią się do zahamowania szerzących na terenie Gminy problemów społecznych. Stały monitoring jest gwarancją poprawy sytuacji oraz pozwala na niwelowanie ich w zarodku.

Środki finansowe przeznaczone na realizację strategii będą ujmowane w uchwale budżetowej. Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu samorządu;
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych;
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-prawne.

4.3.4 Bariery ograniczające realizację celów

Już na etapie programowania należy przyjąć, że podejmując działania w ramach strategii, będą pojawiały się bariery utrudniające lub uniemożliwiające ich realizację. Przewidywanie możliwości napotkania takich barier i ich przełamywania jest ważnym punktem w procesie projekcji celów i kierunków działań. Zakłada się możliwość wystąpienia przynajmniej kilku typów barier:

- **bariery organizacyjne** – każda instytucja, każda kadra może być lepiej zarządzana, mieć lepszą strukturę, wydajniejszych pracowników i mniej biurokracji. Szczególnie znaczące w instytucjach polityki społecznej jest położenie punktu ciężkości na pomoc społeczną. Jej klientami są bowiem ludzie bezradni, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, którzy trafiając na bariery organizacyjne instytucji powołanej do udzielania im pomocy, stają się bezradni w dwójnasób. niesprawność instytucji polityki społecznej synergicznie wzmacnia dysfunkcje funkcjonowania. Immanentną częścią strategii może być usprawnienie tych instytucji, a ich niesprawność może być przeszkodą w realizacji niejednego celu szczegółowego;
- **bariery prawne** – analiza bezpośrednich przepisów prawnych, ale również i tych, które pozornie nie mają związku z którymś z celów strategii. Z punktu widzenia ograniczeń działania taka analiza powinna być jednym z komponentów przy wyborze najskuteczniejszej metody;
- **bariery finansowe** – w większości analizowanych strategii praktycznie nie pojawiają się koszty ich realizacji, tak jakby zmiana nie pociągała za sobą większych wydatków. Co gorsze – często jednym z celów strategii staje się zdobycie środków finansowych. Bariery finansowe stanowią poważne utrudnienie, ale jednym ze sposobów ich przełamywania (podobnie jak przy barierach organizacyjnych) jest poszukiwanie rezerw w obrębie stanu istniejącego;
- **bariery społeczne** – solidarność grupy jest zwykle solidarnością przeciwko czemuś lub komuś, bardzo rzadko natomiast solidarnością z czymś lub kimś. Ludzi łatwiej połączyć „przeciw” niż „dla”. Sytuacja niewystarczających zasobów przy niezaspokojonych bądź trudnych do zaspokojenia potrzebach nie sprzyja wytworzeniu się solidarności lokalnej niezbędnej dla wprowadzenia

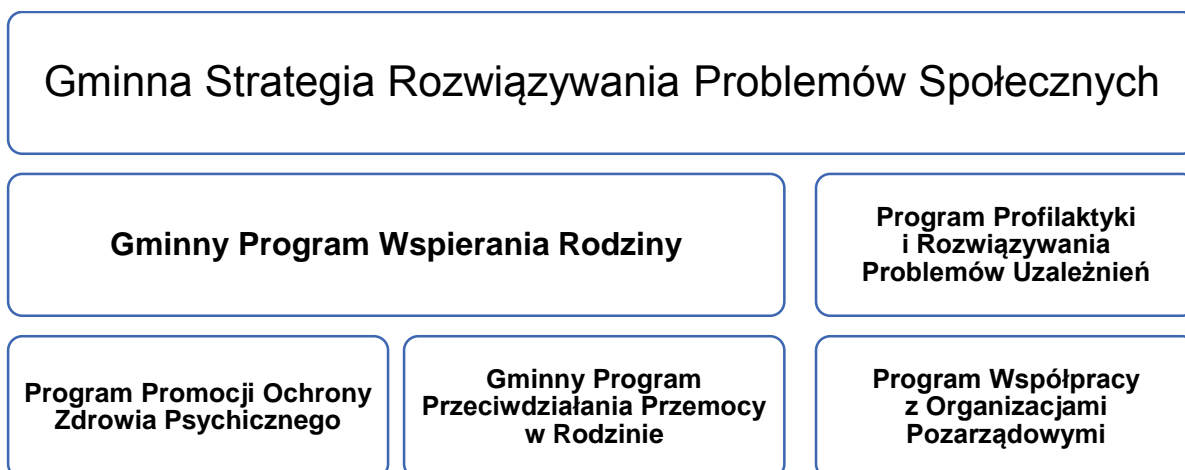
zmiany polegającej na wsparciu jednych, w tym także tych, którzy często w świadomości innych nie zawsze zasługują na pomoc społeczną;

- **bariery kulturowe, etyczne** – są to bariery, które wynikają ze specyfiki lokalnej, tradycji, lokalnych wartości i wzorów zachowań. Są one silnie utrwalone w świadomości, zinternalizowane (czyli przyjęte za własne), dają poczucie bezpieczeństwa i powodują, iż próba ich naruszenia jest odbierana jako zagrożenie interesów grupy płynące z zewnątrz.

5. UWAGI KOŃCOWE

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca, niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji założonej misji, przyjętej w niniejszej strategii.

Diagram nr 6. Związek strategii i innych dokumentów programowych lokalnej polityki społecznej

Źródło: opracowanie własne.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym możliwa będzie dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które winny być sferą oddziaływania samorządu, aby jakość życia

mieszkańców Gminy ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny jako kreator lokalnych rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci pomocy, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekсклюzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe jako partnera sprawdzonego i naturalnego.

DYREKTOR WRAZ Z ZESPOŁEM OPRACOWUJĄCYM STRATEGIĘ

ORAZ PRACOWNIKAMI

MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W KĘDZIERZYNIE-KOZŁU

DZIĘKUJE WSZYSTKIM, KTÓRZY PRZYCZYNILI SIĘ DO POWSTANIA NINIEJSZEGO

DOKUMENTU, WYRAŻAJĄC JEDNOCZEŚNIE NADZIEJĘ NA DALSZĄ WSPÓŁPRACĘ

W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY

Zatwierdzam projekt
i przekazuję do konsultacji społecznych

.....